„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године $17^1/_2$ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 79. У Новом Саду у петак 21. маја (2. јуна) 1882. ГОДИНА XVII.

ПОСЛЕДЊИ ДАН ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ О БОСНИ-ХЕРЦЕГОВИНИ.

I. Карло Етвеш.

Свршена је дакле парламентарна битка, која се о босанско-херцеговачкој ствари од 3. (15.) маја започела, а 14 (26.) маја у главном свршила, и то већином од 83 гласа. Већ кад се по количини гласова узме, победа владине странке није велика, јер је већина само 83 гласа, а 85 је било одсутни. Кад се узме, да је већина иначе много јача, и да су од они одсутни били већином владинци, дакле таки, да већ по дисциплини не би изостали, да нису уступачавали се гласати, то већ количина показује кубуру владине странке, која је и квалитативно тим већа, што је већина говорника на страни опозиције. Интелигенција мађарске опозиције зајиста је на челу сабора. Карло Етвеш, Дез. Силађи, гр. Апоњи, Мочари, најумнији су говорници на сабору. Око њи се управо врзе коло расправе, а особито двојица њи — Етвеш од крајње, и Силађи од средње левице највише су се истакли на челу опозиције. Прва двојица и започели су и завршили расправу. С тога ћемо се са овим говорницима, нарочито са реченом двојицом овде бавити. У њима кулминишу мађарске беседе на уг. сабору, и обојица сами себе превазилазе у завршним својим беседама, држаним последњи дан опште расправе.

Етвеш се пре свега осврће на кардиналну изреку известиоца Ланга, који језгру спољашње, особито источне политике мађарске налази у традицијоној политици краљева, који су на истоку, на Турску војевали, која се политика усредсређује у рату Јована Хуњада противу Турака. Већ је Матија Холош, рече известилац, започео ту политику водити. Но Етвеш му одговори, да је баш Холош због искуства напустио ту политику, и да се окренуо противу Беча, и да је последник Холоша, Јован Хуњади, такође на истоку тражио освојења, али противу Турака, и да је и Бечу претио, — у опште, да су Мађари опасности више са запада, него са истока виђали. С те стране доказује, да је и Метернихова политика, која је Русији на Балкану опирала се, боља била, него садања мађарска. Кад је Русија Балкан прекорачила, он јој је пут спречио. И сад се, вели, аустријска политика води на истоку, и догађаји се тако развијају, да воће аустријске политике — неразумевајући овде мађарског министра-председника, па ни бившег министра спољни послова гр. Андрашија — „они само печат међу на писма, разашиљу ји.“ Мужеви вођења, који то чине у Бечу, Берлину и Петрограду — не чине то само у Бечу — измислили су Босну за Аустрију и Угарску. Како може Тиса изреку своју са сто пута опетованом изреком сложити, да нас светске околности, које не можемо препречити, приморавају ићи у Босну?

Сад Етвеш доводи у свезу пут у Далмацију са Босном-Херцеговином, што је давније после посланика народности посланик Мађар, без посљедица за себе, учинио. Етвеш изводи из тога све садање догађаје, и саму окупацију, и намеру анексије Босне. Ми ћемо то место Етвешево дословно саопштити. Етвеш долази на пребацивање Полита Тиси, зашто не уме да буде крепак у савету круне, и зашто уме бити кратак спрам народности, и примећава: да Тиса одговара: да посланик неможе знати, шта он ради у савету круне, и да је, окренув се на опозицију у сабору, рекао, да није обичај било посланике опозиције, било и саме већине посветити у то, шта министар-председник ради у савету круне. Истина је, примећује Етвеш, да је тако. Незнам, је ли то добар обичај; но г. мин. председ. ће ми допустити ту предпоставку, да чланови кабинета, саветници круне треба и пак да у нечем и кадгод издаду, шта раде тамо, како год то треба извребати (Истина! Истина! с крајње стране.), јер председника министарства, или ма кога, који је позван на савет круне, тек не шиљемо зато, да тамо ради, шта хоће, или може, а да о томе целог живота тако ћути, да опозиција или већина ништа не зна о томе, да ни речи не чује (Одобравање на крајњој левици); „неког трага — кажем — мора бити, како се мин. председник влада онде у савету круне. Ту је траг у босанској политици. (Одобравање на крајњој левици. „Не верујем, да је г. мин. председник упињао се око тога, да ова политика овлада; то зајиста не верујем, не предпостављам о њему, јер онда би прошле левосредње традиције, и ове су јаче биле, него што би така политика превладала у савету круне. То дакле не верујем, али свакако верујем то, да у том савету, докле се та политика спремала, никад није своју реч против тога подизао (Тако је! на крајњој левици), јер да је подизао, да је додирнуо, каква опасност из тога сљедује за народ — истина да то сад каже, али да то није опасност, него добитак — скоро ћу и на то одговорити — но кажем: да је зајиста додирнуо то, и да је подигао глас у савету круне, онда не само да би ступио против те политике, него како му се назор не би саслушао, онда би оставио савет круне са диком.“

„То каже г. Јокаји, мој посланички судруг, јер смо, као што се види, уобичавају прошла изненађења, да идемо сасвим од Матије Холоша, и Контига, и место 30 племића, јамачно конзилијара, који се у Будиму бавили, сад са 60 делегата у Бечу, (Смеј на крајњој левици): то каже г. посланик Јокаји, да Аустро-Угарској, ако ми не пазимо, од прилике исту улогу спремају, какву су спремили Турској.“ Овде описује Етвеш даљи пут, што ћемо другде саопштити; за сад обележавамо, да је навео, да би силе, или панславенска лига тако учинила с Аустријом, као с Турском.“

„Но нека не иде посланик тако далеко, и нека не изводи из прошлости пример, шта ћемо чинити с Аустријом и Угарском. него останимо при неком јадном листу наше историје, видићемо чисто слику онога, што се са Турском догодило год. 1874. и код нас сами.“

Овако је Етвеш одговорио на адресу Тисе и Јокаја, а после и другима.

Долазимо на Силађија.

Политички преглед.

Јавили смо већ, да је **речко градско веће** 14. о. м. изабрало четир члана у краљевински одбор за решење речког питања. Пре избора донета је одлука, која гласи: „Градско представништво, одбијајући свако друкче тумачење оне самоуправе и државоправног положаја, што овом граду за једно с његовом облашћу по закону приступи као самосталну телу, које непосредно припада светој круни краљевине Угарске, и дајући свечана израза општој вољи, коју је становништво свагда у том смислу изражавало, — приступа избору од четир члана састављеног краљевинског одбора, који ће у своје време поднети извештај ради даље расправе.“ За краљевинске одборнике изабрани су: подеста (градоначеник) Чиота, први потпредседник градског већа, Фридр. Тијери, и градски представници др. Никола Галетић и Јевђ. Терци.

Уг. земаљски сабор имао је у суботу последњу седницу пре Духова. Данас, у петак, биће седнице настављене, и на дневном реду стоји поред других предмета и законски предлог о откупу иберландских земаља. Ту ће бити прилике кикиндском посланику, да побије своје копље у прилог својим комитентима. Ваља да се опоравио од свог лањског „наседанија“ приликом имунитетског извештаја о Верховају. Идемо, да видимо. Бирачи јовановићеви јамачно се надају каквом великом парламентарном чину од свог избраника. — Како „П. Напло“ јавља, и умерена опозиција намерава, по примеру крајње левице, да борбу с владом пренесе из сабора и у велику јавност. Многи умерени опозицијонар намерава, да после закључења саборских седница отиде у дотичне изборне срезове, да поднесе извештај о свом досадашњем раду у сабору и уједно да противу владе агитује. Гр. А. Апоњи јамачно ће већ у недељу ступити пред своје бираче. Саборски посланици те странке из шомођке жупаније хоће in corpore да отиду у ту жупанију.

Јавно мишљење у Угарској веома је узбуђено због **Тиса-есларског догађаја.** Ми смо саопштили, у чему је ствар. Као што је на уг. земаљском сабору изнета, ствар је у томе, да је пред овогодишњу јеврејску пасху у Тиса-Еслару у јеврејској богомољи (синагози) нестало хришћанке девојке. Сумња се, да није заклана, како би се по јеврејском обреду свршио верозаконски чин. Сумња и кривица пада пре сваког да како на еларског „шактера“, Саломона Шварца. Мати нестале девојке пријавила је ствар 1. о. м. ђиређхаском судбеном столу, и суд је одмах истог дана наредио кривично-судски поступак, те је већ затворено девет особа, на које је у току истраге пала сумња, да су криве. По нестале девојке никако да нађу, ма да је непрестано траже. Пре неки дан пријављено је суду, као да је нађен девојачки леш. Због те пријаве и још више других околности морала се на ново повести истрага на лицу места, и ђиређхаски суд упутио је истражног сутца, да учини истрагу. Резултат истраге још није јављен.

Криза у Аустро-угарском заједничкоме министарству финансија још једнако траје, никако да се реши. Ако и шта друго, али невоља с којом се у Бечу боче, попуњујући ту пошту, показује на каквом ли је кривом путу она политика, што је нашла израза у окупацији Босне и Херцеговине. У кризи је тој у последње време у толико настала тишина, што се само начеопик министарског одељења Калаји помиње као славијев наследник, а кандидатура та није још ни једаред официјозно поречена била. Како један инспирован бечки лист јавља, Калаји се до недеље још није био изразио, прима ли понуду или не. Што је одмах у први мах није одбио и што се тако дуго предомишља, по томе закључује исти, да ће је примити. Као што „Буд. Кор.“ дознаје, портфељ заједничких финансија нуђен је у последње време и великом жупану шарошке жупаније, гр. Албину Чакију, но како се чини, и овај је одбио понуду.

Као у Талијанској „Италија Иредента“, тико има и у **Румунској друштво „Romania Jrredenta“** (Не спасена Румунија), које иде за тим, да све области, у којима Румуни живе, споје у једну државну целину. Оно има, као што у „П. Сл. Пр.“ налазимо, своје пододборе не само у краљевини Румунској, него и по Ердељу, по Банату и по Буковини. Исти бечки лист пише, како је „Романија Иредента“ о дану, кад је проглашена краљевина Румунија, издала проглас свим пододборима својим и у прогласу се особито окомила на румунског владара из дома Хоенцолернића и на Аустро-Угарску. Преске прилике не допуштају, да се тај проглас репродукује. Само толико буди речено, да се у прогласу вели, да Немци угрожавају цивилизацију, те с тога се позивају латински народи, нека се уједине, па сломију Немце. Даље се сви Румуни без разлике странака позивају, нека устану на омраженог туђина, па збаце с престола хоенцолернску лозу и створе дакороманску државу. Проглас је наштампан у тајној штампарији у Букурешту.

Мисирски заплети, који политички свет држе у непрестаној „запетости“, ступили су у нову фазу. Оставком Махмуд-пашина министарства (у право Арап-пашина, јер ма да је Махмуд био председник у у њему, војени министар Арап био му је у право глава) кедив је ослобођен од својих гонилаца, и већ је узео у руке владавинске уздице, па гледи, да поверену му земљу ослободи од заплета, у које је запала била. Тефик паша учинио је пре свега, што треба, да се мир и јавна сигурност сачува. Тога ради излао је два прогласа. У првом налаже покрајинским властима, да воде бригу о јавној сигурности; у једно јавља, да су стране швадре с пријатељском намером дошле у мисирске воде. У другом прогласу јавља војсци, да он опет узима у своје руке врховно заповедништво над њом. Ради мира и поретка распустио је он резерваше из престонице њимовим домовима, јер у Кахири би могли постати опасни тамошњим јевропљанима. Најпосле Тефик се стара, да се састави ново министарство. Веле, да ће или бившем кабинетском шефу, Шериф-паши, или александријском гувернеру, Омару Лутфи-паши бити поверено, да склопи нов кабинет. Одступ Махмуд-пашина министарства мора се пре свега сматрати за концесију, учињену западним силама, које су тај захтев ставиле Махмуду као ултимат. Но оне су у дотичној ноти ставиле још два ултиматна услова, а то је: да се Арап паша за неко време уклони из Мисира, а задржи своје достојанство и своје приходе, и да се с истим условима Али Феми паша и Абдула паша пошљу у нутра у земљу. Хоће ли поткраљ испунити и та два услова, то ће се скорим видети. Упоредо са догађајима у Кахири теку и у Цариграду догађији, што се тичу мисирског питања. Познато је, да је Порта 5. о. м. протестовала противу француско-инглеске експедиције у мисирске воде. На тај протест, што га је Порта у облику окружнаце разаслала источним силама, одговорили су јој 13. о. м. идентички и наустице посланици Поаљ и Дуферин, те рекли, да њихове владе, шаљући војничку експедицију у Мисир, нису хтеле султанова права да погазе; ако буде нужно, да се на његов суврени авторитет рекурише, онда ће се оне Порти обратити, но по што до сад није дирнуто у султанова права, то није ни портина интервенција нужна; ако пак устреба, Порта ће бити позвана, да суделује. Пре но што су западне силе послале ту ноту у Цариград, послале су другу у Берлин, Беч, Петроград и Рим. У тој првој ноти не помињу оне истина евентуалност турске интервенције, али изреком веле: ако се стање у Мисиру тако окрене, да ће се морати посредовати, оне ће пре тога како поменуте четир силе, тако и Порту известити, шта ће оне чинити.

Главна скупштина имовне општине

држане у Белој Цркви дана 10. и 11. маја о. г.

Овом приликом можемо констатовати, да су наши чланци писани о имовној општини из „Беле Цркве“ и „Клисуре“ у штованом листу „Застави“ стекли свестранога одзива. Критичка борба на пољу јавнога мнења захватила је корена у свима слојевима друштвенога живота; а будна свест заступнички поборника имовне општине, освештала је свој рад на главној скупштини са усхићењем. Заступници Аћим Васић, Јоле Марковић, поп Зарија Станковић, Никола Стојнов и А. Дадић са својим ремек-говорима смело бранише и заступаше интересе имовне општине у пркос свима репресалијама великога жупана г. Ормошија као владиног комесара. Чудимо се говорничкој вештини и парламентарној тактици поменутих заступника, који на се свестрану пажњу публике привукоше, што је овде врло редка појава, — јер су тако живо и енергично у скупштинској борби истрајали. Па како је та скупштинска борба од свестране важности, то у хатар јавнога мњења сматрамо за сходно, да на видик изнесемо цео ток скупштинске расправе.

Око $9^1/_2$ часова скупише се заступници имовне општине на опредељено место у дворани код „Беча“ те након малога договора предложи обман да се једна депутација од четири члана изабере која ће владинога комесара у скупштину допратити.

За четврт сата допрати депутација владинога комесара у дворану где га скупштина са „живио“ дочека, али нема оно громко и трократно „живио“ као што је то на лањској скупштини било.

Владин комесар заузима своје место, али овом приликом није у обичајни начин председавао нити скупштину отворио, него позива обмана да скупштину отвори и по реду скупштински програм дискутира.

Обман или начелник Стеван Вулетић отвара скупштину, рече, да је прва тачка дневнога реда „Verordnung № 27 ex 1882 Sr. Hochgeboren des Herrn Regierungs-Commissars, betreffend die Errichtung des Dienstes- und Disciplinar-Statuten“, начелник мотивира прву тачку тиме, како је лањска скупштина изабрала одбор седморице да изради законски нацрт о дисциплини и инструкцијама за службовање поједини чиновника имовне општине, ради како би сваки чиновник свој делокруг сазнао, — да је исти законски нацрт израђен и владином комесару на санкцију достављен. Вика са свију страна, нацрт треба скупштини поднети а не комесару? Обман ушепртљио, вели да је поменути нацрт врло добро израђен и т. д.

Заступник Аћим Васић: „Славна скупштино! У последњој скупштини од 30. и 31. августа 1881 год. донешен је под самим председништвом г. комесара под тачком 13. протоколарни закључак, да се ради бољег напредка и руковођења наше имовне општине саставе у смислу министарске наредбе број 21.577; дисциплинарна правила, а на предлог самог г. комесара тачка 21. да се израде инструкције за чиновнике где ће се сваком појединому званичнику обележити делокруг и дужности његове. Та главна скупштина је изабрала за оба та посла пододборе, којима је задатак да у смислу предпаведене министарске наредбе а обзиром на постојеће законе који су већ у закључку наведени, саставе нацрт дисциплинарних правила и инштрук-

ције, и да се у првој идућој тј. на данашњој скупштини на претрес поднесу. Како смо овај час извештени, ти исти поднесци, без да су нам данас на претрес поднешени, чујемо на жалост, да су од стране владиногa комесара одбијени. То је, господо моја, жалостна појава, а како је предмет по себи врло важан, то не могу и не смем тако лако ћутке прећи, на против изјављујем да је известан поступак г. комесара флагрантна повреда нашег аутономног права против ког се исти у свези са обманом самовластно и против законитог нам права огрешио, та комесар по нашим уставним правилима има само врховни надзор, а никако право да нам радњу спречава. (Вика на ствар, жагор, чујмо говорника! Комесар звони.) Говорник Аћим Васић наставља даље, те се чуди управном савету како може и како сме против закључка главне скупштине да ради? Заступник Микшић и ортаци му вичу „Zum Gegenstand!" Аћим Васић: Кад је главна скупштина решила да поменути пододбори све то спроведу, онда је поменути закључак сам. г. комесар потврдио а доцније повредио, ergo питам онда, како је могао „обман" тако безакоње чинити, а наше решење омаловажити. (Одобравање тако је. Вика: на ствар. Обман Вулетић. Није тако! и позива говорника на ствар. Чују се гласови: то је ствар. Живио Васић.) Аћим Васић. Славна скупштино! (Вика: на ствар.) Заступник Јоле Марковић: „Мој штовани предговорник Аћим Васић: држим да није изишао из колосека парламентарне тактике, он нам живо доказује, како нам је имовна општина из основа заљуљана и како ће првом олујом у пропаст сурвати се, ако се не би томе злу што пре на пут стало, тога ради молим славну скупштину да говорника Васића до краја саслуша." Заступник Аћим Васић: „Организација имовне општине неодговара духу напредних институција, по коме би требало да је излив свих економних и индустријални производа: њена је делателност скучена, те с тога је свака евентуалност искључена, да се наша имовна општина на пољу светске индустрије са осталим напреднијим институцијама такмачи. Додавши томе још и то, како се овде јавно говори да се не зна ко је у нашој имовној општини господар: једни кажу „обман", други „Verwalter", трећи „управни савет", или „скупштина," а ја велим да је господар наше имовине главом сам владин комесар, јер нас је то искуство научило.

Према таком стању ствари морамо се застидити, када се већ јавно говори, како поједини званичници и чланови управног савета јавно са шумом и шумским персоналом тргују, како неке дукате примају и шта ту још није било. Вика доле са монополашима који са шумом тргују и дукате мењају. (Жагор и вика. Тако је! На ствар!)

Аћим Васић: „Молим то је баш ствар и ја могу фактично посведочити." Обман: „То није истина. Опомињем вас на ствар, иначе одузимам вам реч."

Аћим Васић критикујући и даље худо стање имовне општине, рече како је стара управа, по налогу високе владе изабрала једну дисциплинарну комисију, којој је у дужност спадало, да услед више тужба извиди погрешке поједини званичника. Главна скупштина, која је ту комисију изабрала, није имала никаквог опредељеног правца за формулисање какве истраге. Поменута комисија у своме истраживању пронашла је да је наша имовна општина са више хиљада форината оштећена, услед чега је главне виновнике пресудила са глобарином и суспендовањем.

Па шта би напослетку од ти пресуда? Владин комесар, коме то није у рачун ишло, бацио је исту под купус. А зашто? За то што поменута комисија није требала тако строго поступати. Ја мислим господо моја да једну ствар, која је свестрано испитана и констатована, морамо и пресудити. Па кад смо то учинили, онда нам се с надлежног места каже да је то уникум; а кад је то уникум за што нисмо „фервалтера" и друге опетовано бирали? (Вика са свију страна: тако је! Обман шапуће комесару да је то потвора „Verläumdung". Комесар звони. Жагор. Комесар се подиже и напушта седницу. Сад је тек права граја наступила, вици и ларми није краја било. Скупштина се претвори у конференцију ради саветовања шта даље чинити ваља. Обман заплаши многе заступнике тиме, да му је владин комесар наложио, да ни једном заступнику подвозни паушал или дневнице не исплати.

И тако из обзира лични интереса би већином пучко заступство склоњено, да се седница настави а владин комесар кроз депутацију замоли и у скупштину позове, наравно с тим додатком, да Аћим Васић одустаје од речи, а место тога да се владин комесар замоли, да напрт дисциплинарног штатута и правила инштрукције службеног персонала у првој идућој скупштини има на претрес поднети. Међу тим оде депутација по комесара која му приопшти жеље и намере скупштинске већине, те у свом повратку изјави, да је владин комесар обећао да ће после по дне у 3 сата скупштинску седницу наставити.

У 3 сата после подне допрати депутација г. комесара, а уз овога дође штулрихтер па и градоначелник са капетаном са појачаном полицијом. Владин комесар је овом приликом опет по своме уобичајеном начину заузео председничко место да главом сам руководи скупштину, ма да то стоји у опреци са §. 14. друштвени правила, који изрично каже, да председништво, или руковођење главни скупштински седница припада начелнику, дочим владин комесар има само врховни надзор да врши, а никако пак да се меша и скупштини мотивиране предлоге формулише.

Друга тачка дневнога реда јест: In folge Beschlusses Nro. 25. der Generalversammlung vom 30. und 31. August 1881. Antrag des Ausschusses wegen Ankauf eines Hauses für die Vermögensgemeinde.

Заступник Микшић. Будући да је за имовну општину врло пробитачно да једну згодну кућу са повећим просторијама купи већ због тога, што онда не би морали скупо плаћати држање скупштина по гостионичким дворанама и сваки час мењати стан шумског уреда.

Шумски управитељ Матуш чита оферте дотични судиоца и назађа пробитачне услове за куповину.

Заступник Никола Стојнов: Годишњи прорачун и онако се доста прекорачио, с тога не одобрава куповину. А. Дадић пита има ли имовна општина новаца за куповину и како мисли новац набавити?

Јоле Марковић неувиђа нужност, а и нема стварнога оријентовања о приходу и хасни имовне општине, с тога му је жао за што није пре овога предлога изнешен предлог ревизијоног одбора, где можемо потанко увидити, каква нам је биланција — неусваја.

У истом смислу говорио је и поп Зарија Станковић.

Заступник Аћим Васић чуди се како је могао управни савет и овај предлог у распореду уврстити, кад врло добро зна, да финансијално стање не досиже имовној општини ни своје редовне издатке подмирити, а камо ли кућу куповати. Ваља причекати док се недокона парница, коју водимо са државним ерером у погледу болнице и гимназије па онда ћемо се за зданије бринути — с тога неусваја другу тачку дневнога реда.

И тако већином гласова буде друга тачка дневнога реда одбачена.

Секретар Бокроши чита трећу тачку, по којој управни савет релационира, да је нужно да се на горећа дрва са 20 нов, повиси такса. Прима се једногласно. Четврта тачка са свим је приватне нарави.

Секретар Бокроши чита пету тачку: „Vorlage des durch das mit Generalversammlungs-Beschuss Nro. 15. entsendete Comité errichteten Rechnungs-Revisions-aktes sammt Bemänglungen und Erläuterungen; — und Vorlage der Jahresrechnungen pro 1881."

Секретар Бокроши чита опширан извешта ревизионог одбора по коме се у жалостном виду карактерише манипулација како прошле тако и садање управе и поједини административни чиновника. Факт је да су виновници од имовне општине створили монопол и опустошили благостање благујући за своје личне интересе, без обзира на казнене последице, тако на пр. да је обман Стеван Вулетић, кад је сезона за сечу дрва давно прошла, секао је поменути по своме сопственом упутству за свој рачун у мају месецу дрва, и да му је комисија за протумерење трипут више нашла него што је таксу платио.

Ова сеча у мају месецу побудила је државног шумског инспектора да нашу шуму тачно испита и на надлежно место релационира.

Државни инспектор врло се неповољно о нашим шумама изјаснио, јер вели да је шумско стање тако деранцирано, да нема никаквих гаранција за трајни опстанак. Заступник Јоле Марковић, Аћим Васић, поп Зарија Станковић, А. Дадић и Никола Стојнов иште да се начелник Стеван Вулетић новчаном глобом казни, што је шумски закон прекорачио, кад је дрва у мају месецу секао; а за оно што је више секао него што је платио, иште заступници да се дисциплинарна истрага против њега поведе.

Осим тога, налази се у ревизионом извештају још више карактерни чинова против обмана Стевана Вулетића. Тако на пр. из нехатности пренебрегао је своју службену дужност, те није се постарао, да на своје време квартални порез за имовну општину плати, него је чекао опомену, па и саму овршбу услед чега је проузрочен трошак од 79 фор. Даље је рачунао путни трошак до Темишвара и натраг за 24 сата 19 фор. а овамо прима годишње путна паушала 200 фор. Члан управнога савета Милош Деспотовић, када му новац устреба, он прави на рачун имовне општине путовање бајаги контролира шумске органе и по плану испитује шуму тако је једном приликом зарачунао без икаквог уредовног налога или упутства подвоз и дневнице до Молдаве и натраг 18 фор. и 60 нов и кроз признаницу упитну своту добио. Но будући да се на скупштини констатовало да Милош Деспотовић није инспицирао шуму, него је три дана био на свадби и у Белобрешку, то му скупштина вотира у највећем огорчењу неповерење и позива га да с места мандат положи.

Исто је тако Милош Деспотовић зарачунао си дневнице и подвозни паушал до Свињице и натраг 135 фор. а у ствари није ништа урадио, него је весело у Старој и Новој Молдови ликовао. Даље се у релацији доказује, да је Милош Деспотовић секао много више дрва за свој рачун него што је таксу платио. У осталом многи скупштински заступници сведоче, да је Милош Деспотовић примио више дуката као мито да постави неке за шумаре, ма да није у власти наместити их, ипак примио је дукате. На то скупштина из једнога грла повиче: „доле с Деспотовићем харамијом"! И поврај свега тога шкандала, Милош Деспотовић ипак је имао образа да остане у скупштини узевши себе у обрану велећи: „маните се људи није то тако".

Даље се у релацији оптужује контролор Илија Туркоња, што је овај при шконтрирању благајне од 300 фор. пљенитбени новаца зарачунао као активно стање, без да је ревизиони одбор нашао какав документат од поменутих новаца. Исто тако се оптужује Туркоња што је покојном обману Стаматовићу издавао путни паушал и дневнице у болној постељи а након смрти и двомесечну плату.

Секретар Бокроши чита даље како су штулрихтери пригодом избора заступника зарачунали подвозни паушал и дневнице и то: штулрихтер Верле за молдавски срез 126 фор. и 7 новч. Биро за јамски срез 16 фор. и 6 новч. Каменски за алибунарски срез 66 фор. 88 новч. Келети за белоцрквански 84 фор. 93 новч. Тот за ковински 51 фор. 46 новч. Сабо за оршавски 69 фор. 59 новч. и Радосављевић за панчевачки 11 фор. 24 новч. свега 426 фор. 23 новч.

Из овога се види да су солгабирови преко 4 ф. дневницу рачунали што им по закону само 3 фор. пристоји. У осталом скупштина је са пажњом слушала извештај ревизијоног одбора те је веће своте дала да пасирају дочим мање на накнаду пресудила.

Заступник Ника Стојнов предлаже: да према таком стању ствари и према битним околностима наше имовне општине скупштина не сме тако равнодушно прелазити, јер то је животно питање с којим треба рачуна водити. Извештај ревизионог одбора јасно карактерише поступак извесних монополаша, с тога остаје на нас заступнике да ми донесемо пресуду ко је крив? У то име предлажем да се изабере одбор од 6 лица који ће дисциплинарним путем ту ствар строго предузети и првој скупштини на мериторно решење поднети.

Поп Зарија мисли, да ради тачнијег обавештавања заступника ваљало би ту ствар у конференцији свестрано дискутирати, и тек после да се у избор истражног и дисциплинарног одбора упустимо.

Јоле Марковић и Аћим Васић пледирају за конференцију. И тако већином гласова би решено да се за сутра после подне остави.

Други дан после подне у три сата отвара главом комесар седницу и позива извештача да му саопшти исход конференције. Извештач Матуш чита имена истражног одбора и то: Андреја Илић, ако овај неузмогне премда је одсутан то онда на његово место долази поп Зарија Станковић, за тим Ника Стојнов, Јоле Марковић, А. Дадић, Стефан Дрндарски и правдоправник М. Х. Ристић.

Комесар пита прима ли скупштина имена дисциплинарног одбора? Скупштина једногласно прима. Шумски управитељ Матуш даље извештава како је конференција уједно дискутирала и тачку 12-ту по коме се сложила у томе, да се такса за нашу козу једна форината од комада у року од 8 месеци плати.

Комесар пита прима скупштина тачку 12-ту као што је конференција закључила.

Скупштина једногласно прима тачку 12-ту. Осим тога референт Матуш извештава да је конференција дискутовала и тачку 22 гу скупштинског програма те се сагласила, да се шумски закуп може перцепијентама у року и преко три године издати. Комесар пита има ли ко да примети на тачку 22-гу. Скупштина једногласно усваја.

На дневном реду долази тачка 6-та „Прометни извештај" Geschäftsbericht. Комесар позива референта Матуша, да скупштини прочита прометни извештај.

Матуш подноси писмени извештај из којега следеће изводимо и то: од шумске таксе и пљенитбе, за тим од перцепијената г. А. Ристића из Нове Молдаве, од фирме Милутиновића из Панчева и од Бокшара и Купа из Беле Цркве свега је у друштвену благајну ушло 22.000 фор. а. вр.

А издатак који се из мировине, из порезе, кирије и шумскога персонала састоји износи 23.800 фор. а. вр. дакле 1800 фор. а. вр. имамо дефицита.

Референт Матуш подпомогнут од комесара трудио се, да оправда дефицит, али заман, скупштина је подигла грају — довикује не ваља управа доле шњоме. Комесар звони. Неко виче: чујмо!

Заступник Јоле Марковић: „Славна скупштино! Допустите ми да и ја коју о прометном извештају рекнем. Ја овом приликом нећу партајно становиште заузети, да имовну општину делим на „пољадију" и „клисуру." Имовна је општина целокупна својна свију нас, по томе имамо једна права и једне интересе да заступамо, јер смо осведочени да заједно дробимо пак би требало заједно и да кусамо

Имовна општина треба да нам служи за полугу изворног благостања целокупне индустријалне и техничке богаштине. Чују се гласови: тако је живио! Треба од ње по примеру више образованих народа, као што су Швајцарци и Немци да направимо творницу и радионицу, па да нашем производу крчимо пута у иноземство. Опште допадање! Где се израђено дрво по скупе паре плаћа, овако пак из нашега незнања, што немамо предузимајућег материјалног и шпекулативног духа, упућени смо па омање туђе капитале, и пушћамо мале подузимаче да нам најлепше шумске ревире таману." Говорник у своме стручном разлагању привукао је пажњу свих присутних слушалаца, те завршује, да под оваковом организацијом где нема скупштинске свести, где нема поверљиви стручни људи, и где је цео друштвени сустав имовне општине оличен у особи владиногa комесара, ту престаје живот имовне општине. Опште допадање: „Живио." Говорник наставља, како из године у годину прелиминарни дефицит расте, и ако тако још дуже потраје онда ћемо кроз кратко време цело шумско газдинство које је на 4 милиона процењено на издржавање шумскога персонала, годишњи скупштина, месечни седница, парница и други излишни комисија потрошити; то је онда боље да се с дана у дан крњи, без ма да која општина хасну има. Тако је!

Тачку 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, до 25-те не ћемо саопштити, пошто је то ствар више приватне натуре него одмах прелазимо на тачку 14-ту која гласи: „Relation des Rechtsconsulenten in Angelegencheit des Schul- und Spitalsprocesses."

Правдоправник имовне општине др. Миша Х. Ристић у подужем говору разлаже парбени спор између ерара и имовне општине због оба здања гимназије и војничке болнице у процењеној вредности од 48 000 фор. а. вр. Известилац г. Ристић казује како је стара управа ову парбу занемарила тако, да је у својој непажњи и нехатости изгубила један важан парбени документат услед чега је другостепени суд рекурс имовне општине одбио.

Ристић предлаже да се не упуштамо даље у парбу, него административним путем да се тај спор реши. Скупштина једногласно усваја пропозицију г. Ристића, те га овлашћује да оба та здања административним путем потражи. Посебни устмени предлога није било, почем је владин комесар изјавио, да посебни предлози имају се 24 сата пре на писмено му поднети, и тако је модификовани предлог о измени друштвени правила отпао.

На послетку саопштавамо и то, да су заступници већином из горњи општина скупили преко 30 подписа и уручили владином комесару ради продаје шуме. Овај акт сувише карактерише конзеквенцију дотични заступника. Та лако је прорати, али тешко је очувати.

Владин комесар обећао је, да ће упитну молбу темељно испитати и на ту цел концем јуна о. г. ванредну скупштину сасвати. Ми ћемо на сву тему други пут свратити; а сад молимо поштоване говорнике да нам не замере што им своје говоре нисмо могли дословно и веродостојно белешити, као што је желити. Али ипак држимо да смо погодили језгру, и прави смисао речи на чему се ствао оснива. Подуже говоре као што су Аћим Васића и Јоле Марковића морали смо са журналистичког гледишта модификовати и у склад довести тако, да садржина језгра и прави смисао речи остаје веродостојан. С тога опетовано извињујемо се штованим говорницима.

Бела Црква 16. маја 1882. —ко—

Са угарског сабора.

(Наставак.)

Гроф Алберт Апоњи (наставља): Земља има права да иште, да буде на чисто са тежњама владе у погледу на даље вођење окупације и услове истог. У читавом извађању окупације није се могла видети ни једна одређена политична идеја; она се љуљала међу најразличнијим политичним схваћањима и тенденцијама. Наша влада у својим званичним изјавама означује предупређење југословенског покрета као циљ окупације; тој тенденцији као да одговара штедња мусулманског елемента и одржање поседних односаја. У једно исто доба наговешћују субалтерни владини органи и милитарни органи, да је тежња, да се унапреди југословенски покрет и да се аустро-угарска монархија претвори у владајућу силу тамо. Ово последње схватање канда је и успело, што више и у овој кући. Александар Дардаји, члан владине странке, чини влади представе о томе, што нисмо експропријирали мусулмански посед; Мавро Јокаји рече, да се тамо може владати само са југословенским идејама и рад је да се земље издаду Хрватима (веселост с лева.) Ако Јокаји то није хтео да каже, онда говорник не појми, каквог би то смисла имало, што је Јокаји рекао, да се из неоснованих нападаја хрватске опозиције против хрватске народне странке уверио, да ова последња странка имаде велики умни и политични капитал, и да се према томе решење босанског питања мора оставити Хрватској.

Босанско питање је прв, који, као што Јокаји рече, прорива у Холандској насипе, које море не може да исплака; наш устав, који је већ неколико векова стар, и који је толиким директним нападајима отпора дао, сада је у опасности, да ће га босанско питање размрвити, прогутати, ако се за времена не побринемо, да опасност отклонимо. (Живо одобравање с лева.) Министар-председник не налази се побуђен, да разложи кући основе босанске политике и да отворено одговори на питање, е да ли је могуће, да се окупација одржи са мањим жртвама у новцу и крви. Па ипак су баш из крила његове странке управљени најозбиљнији позиви на њега. Но министар-председник не каже даље ништа друго, него да и влада осећа нужност, да се законодавству даде јаснија слика. О томе ћути, да ли ће жртве постати мање, ма да су Дардаји и Јокаји јасно се о томе изразили. Министар-председник се нада, да сви они, који са одлучном антипатијом не примају све што се на Босну односи, да ће ти сви бити „умирени оним, што ми желимо да спроведемо." Говорник изјављује, да он тај став не разуме. (Александар Дардаји: Ја га разумем!)

Госп. министар-председник рече, да то није одлучни правац, него само бачена идеја, што ми иштемо, да се босанске политике отресемо. Али у томе лежи позитиван правац. И ако ми нећемо, да се наша војска повуче из оних земаља, то ми ипак желимо таку политику, којој би била циљ, да се

окупација одстрани. Говорник набраја још једном фаталне посљедице окупације, које са математичном сигурношћу наступити могу, и према томе стоји евентуална морална штета у политици извлачења. Ми нећемо да Босну оставимо као људи, који нису кадри, да испуне преузети задатак, него после задобивеног уверења, да терамо хрђаву политику и да ову слободном одлуком променемо. И тај обрт не може угледу монархије шкодити. Наравно квариће углед људима, који су окупацију зачели; али нека министар-председник свој углед не сматра за истоветан са угледом монархије. За доказ, да су они, који подузеће спроведоше, велики државници, ипак су све описане опасности и сада зајискани 21 милион висока цена. Говорник одбија поднесак и усваја други силађијев предлог за одлуку. (Живо одобравање с лева и на крајњој левици.)

У седници од 10. (22.) маја говорио је саски посланик Карло Волф за одобрење кредита, али је уједно и осуђивао политику против народности у Угарској.

У даљем току седнице говорио је посланик Имре Салаји доста жестоко тако да га је председник више пута опомињао, да се држи парламентарних израза. Кад су министар-председник и влада видели — рече говорник — да народ хоће Турској у помоћ да прискочи, узеше своју стару тактику лажи и извртања.

Председник: Молим г. посланика, нека промисли, да није обичај у парламенту употребљавати таке изразе. (Одобравање с десна.)

Имре Салаји: Дакле неговорити истину.

Председник: Молим вас, будите опрезни у изразима.

Салаји: Разлози, који присиљаваху народ да тера политику против своје воље, леже у „политици моје куће.“ По историји од вајкада беше политика аустријске владалачке куће та, да поједине народности против других дражи и . . . .

Председник: Молим вас, немојте прелазити на поље, које се у парламенту не додирује. (Одобравање с десна.) У Угарској је свака влада, која је из већине произишла одговорна за политику коју тера. Немојте никога ван куће тражити, који би био одговоран за политику. Овде је влада, која за то одговара.

Салаји: Ја говорим о прошлим стварима. Она политика се дакле састојала из дражења народности међу собом. (Тако је! на крајњој левици.)

Председник: Молим, немојте употребљавати изразе, који су са свим непотребни. (Гласови са крајње левице: то је угарски израз!)

Салаји: Дакле она их међусобно потстрекаваше. А пошто председник држи да су моји изрази одвећ јак и,то нећу више доказивати, него само цитирати. Један немачки писац вели о тој политици ово:

„Сви народи на земљи, које је задесила та несрећа, да за краће или дуже време над њима влада скиптар Хабзбурговаца, изгубише под њим срећу, народно биће, слободу и благостање! Сви су били спречени у своме развићу, или као Шпанија и Италија, из врхунца благостања сјурвани у највећу невољу, сви се са очајничким пожртвовањем до смрти борише, само да се отресу тога дома, сви проклињу тај дом, и ни у једној од тих несретних земаља није остало ни трага од благослова, ни једног духовног или материјалног споменика, који би мотивовао захвалност потомства. Изгореле, лешинама покривене развалине показује крвави обзор као споменике хабзбуршког господства. Ми понављамо, да би оном хисторијографу ваљало дати награду, који би изнаћи могао ма и само једно доброчинство, што га је Аустријски дом указао свету.“ (Одобравање на крајњој левици.)

То је старо дело, али ја могу послужити и са изјавом једног верног присталице министра-председника, посланика Иванке, који у једној брошури за Беч вели: „Њих се то ништа не тиче, ако их милиони проклињу, они су у стању земљу топити у крви, ексистенцију династије на коцку ставити, само да могу експериментовати са својим плановима.“ Даље вели Иванка, „кад се обазремо на доба пре 300 година, то ни један једини рат, осим турских, није вођен у угарском интересу. . . . Кад смо помоћу Немаца од Турака ослобођени били, заосташе војске Леополда I. натраг и газдоваху грозније него безбожници, и много година био се непрестани бој за слободу и независност народну.“ (Одобравање на крајњој левици; вичу с десна: кад је он то писао?) Време не одређује ништа у начелним стварима, у осталом он је то писао год. 1861.

У даљем току свога говора рече Салаји: Када је давање „форшпана“ за Босну противзаконито наређено било, (када би од нас зависило, то би министар-председник седио у оковима), питало се, да ли крајња левица хоће да наши синови трпе глад, па шта се догодило тамо? Недавно сам читао једну броширу, где се каже, да је славни ђенерал Филиповић, који имађаше 40—60 порција фураже, од тога 20 потрошио, а осталих 40 спаковао и не обзирући се на изгладнелу војску, исте у Броду дао продати. (Кретање на крајњој левици.) Кад се тако што збива код врховне команде, како мора изгледати оно стање, о коме министар-председник говори са таким одушевљењем.

Посланик Јокаји вели, ми смо се јако радовали када се гдегод какво зло указало. Нећу да ме криво разуму, јер ја имам на другој страни неколико колега, на чији се малер ја не радујем, али кад би министра-председника са његовог места уклонила каква куга, самум, или смртна глад, онда бих се ја за цело томе радовао. (Ларма, вичу с десна: нека престане! Eláll! Eláll!)

Пошто је Босна слабо насељена, то нека се ердељски Саси тамо населе и да се неби у својој цивилизаторској мисији ђерманизовања дугочасили то да им се у помоћ даду и руски Чивути, који су у Угарској такође апостоли ђерманизовања. На тај начин ће се решити питање, које је сатмарска жупанија наметнула. (Веселост с лева.)

Председник: Молим г. посланика, да имаде обзира према оном патријотском делу народа, кога овде споменуо.

Имре Салаји (наставља): Завршићу са једним цитатом. „Бечки двор може опет о себи рећи, што је и пре 300 година тако често спомињао: Ја сам основао зграду моје јединствене моћи на гробу угарског народа. Наравно не са мојом сопственом силом . . . .“

Председник: Могуће, да су цитати г. посланика верни, а пошто код нас влада слобода говора то га ја нисам прекидао, да не би мислио, да његове велике речи што год може потрести; али га ипак молим да размисли, како је поштовање према краљу тако дубоко усађено у срцу народа, да саслушање таких ствари мора сваког Мађара болно дирати.

Салаји: Пардон, ја сам читао само један цитат!

Председник: Молим вас, да под титулом „цитати“ не читате са свим неумесне ствари, пошто иначе морам мислити, да г. посланик под обраном свога паладијума хоће да износи таке ствари, које овамо не спадају, 'јер кад се што цитира, то онда значи, као да когод и своје сопствено мишљење разлаже. Ја мислим, да у Угарској, где народ није држао ни за нужно, што је другде уобичајено, да наиме посланик положи заклетву верности (вичу на крајњој левици: и то би нам још требало! Чујмо, чујмо! Жив немир. Председник звони.) Као што се у Атини држало да је закон о оцеубиству излишан, јер се није могло предпоставити, да ће се тако што догодити — у Угарској, рекох ја, осећа сваки човек, да таке изјаве не служе на част ни народу, ни земљи, чије нам благостање на срцу лежи. (Немир на крајњој левици.) Ако г. посланик таким начином настави, бићу принуђен, да му на моју велику жалост одузмем реч. (Велики немир на крајњој левици, вичу: то не иде. Лепа парламентарност!)

Имре Салаји: Ја не полемишем са господином председником, а шта ће он чинити, то је његова ствар; али не верујем, да ће ми с правом моћи одузети реч, кад цитирам што из друге свеске Кошутових списа. У осталом, ако вам је по вољи, ја не могу друкчије. (Велика ларма.)

Јулије Верховаји: Па тако ћемо непрестано цитирати.

Имре Салаји: (чита): „Наравно нисам је основао својом сопственом силом, али тек ја сам је основао. Какво право, каква заклетва, какви уговори! Народи су само камење за јединство моје породичне силе. Мета сам ја.“ (Кретање с десна.)

Говорник усваја сепаратни вотум. (Живо одобравање на крајњој левици.)

Имре Вестер прикључује се Силађију у погледу на питање о компетенцији и прелази тада на политичну страну босанског питања. У окупацијоној политици имаде свих елемената, који запрећују народној и државној ексистенцији Угарске.

Увек је говорник био присталица државноправног поравнања од год. 1867 и он мисли, да је то поравнање под даним околностима било велико и паметно дело.

Па ипак се није одавао обмани и увек знађаше, да наше ново државноправно стање пати од две слабости и да још живе његова два огорчена непријатеља, ма да су ова као привидно умрла. Те слабе стране беху наши народносни одношаји и наш финансијални инфериоритет, а непријатељ у заседи реакционарни апсолутизам и аустријска солдатеска.

Ко знаде природу покорених сила и из историје знаде, како узурпирајућа сила само у том случају попушта, ако мора, али никад својевољно се не одриче и никад bona fide не пактира, тај мора знати, да наши непријатељи чекају само на згодну прилику, па да се баце на наше уставне институције. Под таким околностима било би најпростије, догод наше нове установе не ојачају, да се свему с пута уклони, из чега би наши противници нове снаге за нашу штету црпети могли. — Али баш се противно догодило! Наша влада се машила оружја, да осваја, ма да смо се заглибили у финансијску мизеру!

Што се тиче наших народносних питања и потешкоћа, то је за осигурање истих, а нарочито за одстрањење опасног Славенства било само два пута. Или смо морали ми оне центрифугалне елементе каквом добром политиком к нами пријатељски привући или — ако то не би за руком испало — оне елементе опрезно, енергично, па и силом у шкрипцу држати.

У место тога унапређиваху наши меродавни фактори секундирањем Русије, да се источно питање прокљувило и тераху тиме панславизам и код нас са пуном акцијом. Југославенски елементи наше монархије су одвећ слаби, да би тежња за хегемонијом могла бити опасна, али ми окупирасмо две славенске провинције и гле! аспирације Хрватске изађоше одмах из оквира политичне заблуде, да дуализам и све постојеће одношаје Угарске и монархије спречавају.

Несретна политика је крива, да се Хрватска извукла из свог природног положаја. Не шест малих жупанија да нам на супрот стоје тамо доле, већ Славенство, кога сте ви (показује на десно) изазвали, и не бесмислице Старчевићеве, већ ваша источна политика је узрок, да је братство и јединство између Угарске и Хрватске ваљда за навек немогућно постало.

Кад се та несретна политика отпочела, казало се: ми морамо гасити онај пламен што је букнуо у суседству, узмимо положај против панславенства. То се можда није у Русији особито допало, али говорник мора порицати, да је то паметно и умесно било.

Дотични фактори су заборавили, да Славенство може имати само једну мету, а то је Панславенство. Католичка Славија, држава црнога цара, била би само прелазна стадија, а не коначно решење.

Ако се консолидована моћна држава хоће и даље да прошири и из корисног егоизма хоће да осваја, онда се то још разуме, — али кад то покушава чинити једна држава коју су притисле најразличитије унутарње и спољашње невоље, као што је то код Аустро-Угарске, онда је то така политика, коју говорник може сравнити са мудрошћу онога човека, који, да би своју сопствену кућу чувао, носи горење иверје свога суседа у своју шупу, да га тамо гаси.

Али узмимо, да се окупацијона политика са успехом извела. Зар би то за нас Мађаре било мање опасно.

У том случају би све народносне прилике монархије биле подпуно забачене и ми Мађари не би стајали према мањини различних народности, него према компактној славенској већини, која би Мађарство угушила.

И кад се запитамо за почетак те опасне политике, онда добијамо са свих страна одговоре горке поруге, да су ту политику у интересу Угарске Мађари инаугурисали. Али она има старији датум.

За Далмацију забрђе, а за губитак талијанског поседа и некадање позиције у Немачкој тражити отштете на истоку, то су идеје, које су за цело старије.

Доста жалосно, да се за извршење те политике нашао Мађар.

Та забрдска политика то је политика реакције, апсолутизма, а нарочито политика солдатеске.

Говорник не ће да увреди армаду, у њеном данашњем облику као народна војска сачињава она предмет поштовања.

Али наши обзири не могу тако далеко ићи, да игнорирају, што је велики део наше војске, нарочито тако звана милитарна странка начинила предметом своје аверзије, шта више и мржње на све оно, што је нов ред ствари собом донео, а нарочито све што је ту угарско.

Ова странка, која се реформама од год. 1867 у свим њеним традицијама и осећајима повређена осећала, бацила је своје око пре свега на Херцеговину и Босну — она је то, која тежи за окупацијом, а сада и за анексијом, да би подигла свој и онако опали углед и да би за своје даље смерове нашла згодна склоништа у окупираним провинцијама.

Идеја постоји дакле већ одавна, и одавна смишљени план чекао је само на згодно време и прилику, када је тадањи вођ наших спољних послова израдио одобрење берлинског конгреса.

И тако произађе окупација. Каквог је устука учинила окупација на наше целокупне одношаје, то говорник неће да разлаже. Што још ван тога може доћи, на то дају одговора најновији догађаји и владин поднесак.

Иште се од нас, да ми окупиране провинције снабдемо и са касарнама, утврђењима и вештачким путевима за војнике, да би се тамо основала нова војничка крајина, и да би се уставу непријатељски милитаризам могао тамо по вољи угњездити и раширити.

То је тенденција, која се лако даје провидити, и која је скоро сигурна, кад помислимо на догађаје новијег доба, на расправе у последњој делегацији, на пад Славијев и на коментаре неких новина који влади близу стоје.

Па у тој политици имаде циљи и целисходности. Па и лудост има своје методе. Та политика исто то значи што и анексија и тежи да прошири целокупну државу, ако не друкчије, а оно на славенском основу. А зар така идеја може бити наша?!

Наша влада ће тешко одговарати, што је такој опасној политици пружила руку помоћи.

Одговорност ће у толико тежа бити, што се влада неће знати ни бранити тиме, да јавним мњењем народним није била опомињана.

Ми очекивасмо од мађарске владе да ће достојно уважити оне конкретне одношаје и да ће вешто отклонити постојеће и директно претеће опасности а сада се показује у слици босанске политике потпуно компромитовање оба ова момента!

Ова политика нам заповеда, да оставимо на страну све страначке зађевице, па да се сви као један боримо против таке опасности и да свако оружје, што нам је при руци, употребимо.

Већина угарског народа усвојила је државноправно поравнање од год. 1867. јер је била тог назора, да је у њему за самосталност земље и конституционализам довољно јамство, — али кад народ дође до тог уверења, да се тај државноправни основ употребљује само као архимедова тачка, од које се наша целокупна државна ексистенција даде слободно из темеља пољуљати, — кад се наши најсветији интереси све више у закутак стављају напрема другим страним интересима и кад је све више и више јасно, да наше право самоопредељења и наше законодавство само за то важи, да се свршена факта са девоцијом на знање узму и in usum delphini просто инартикулишу: онда ће и већина народа просто онај државноправни основ напустити као некористан основ и обрнути се оном логору, у ком мисли, да ће се на основу апстрактне правице и тачног права моћи са својим противницима разрачунати.

Нека то утуби влада, нека то упамте и опе тајне силе!

Шта би се даље догодило, како би се ми најпростије и најлакше извукли из овог босанског чудовишта, ту се разилазе назори. Али да је политика, за коју дадосмо толика средства, свакако хрђава, шта више и најгора, коју смо могли повести то је позитивно и то нико не може порицати.

А пошто говорник у поднеску увиђа симптом таке политике, то га одбацује и прикључује се силађијевом предлогу. (Живо одобравање с лева.)

Из одбора за разрешење крајишких задруга.

Одбор (анкета), што је сазван, да већа о укидању домаћих задруга у разграниченој Граници угарској, довршио је 13. о. м. свој посао. Том приликом развила се подужа расправа о питању, не би ли боље било, да се судбеним столовима или кр. повереницима повери, да дотични закон, који ће се тек узаконити, проведу, него — као што се у поднетом законском нацрту установљује — управним властима. Министар правосуђа изјави, да би влада, пре но што донесе коначну одлуку, радо саслушала разна мишљења, но за сад нек оно начело, што је у законском нацрту изречено, остане подлога већању.

Главна тачка у целој ствари јест — као што вели „П. Лојд“, из ког овај извештај вадимо — кључ, по ком ће се задружни посед делити, кад у том дотична власт успосредује. У законском нацрту усвојено је начело, да се посед дели по задружним главама.

Михајловић се изрази противу тог начела, мислећи, да је боље делити посед по породичким гранама; тако би се могло довољно састарати за старије задругаре, а кад би се делило по главама, то не би могло бити.

Берцели брањаше у нацрту усвојено начело, потврђујући га примерима, те препоручи га тим пре и више, што је и највиша одлука, узакоњени законом од 1873. год., усвојила начело деобе по главама.

Остали одборници изразише се од прилике у истом смислу, но и пак усвоје димићев исправак, који гласи, да родитељи, док су год живи, уживају (беру хасну) делове својих потомака (десцендената), и да се то њихово право грунтовно прибележи (интабулише). Остале установе законског нацрта усвојене су с малим изменама. Министар правосуђа захвали одборницима, што су у седнице долазили, па заврши већање, желећи, да се ствар сретно реши.

Из наставног одбора уг. земаљског сабора.

Ново конституисани наставни одбор уг. земаљског сабора имао је 13. о. м. седницу. Извештач Алберто Ковач поднео је нацрт извештаја о законском предлогу за средње школе. У нацртаном извештају предлаже се, да се законски предлог одбаци, но после кратке расправе одбор не усвоји извештаја. Због тога не ће моћи наставни одбор поднети сабору још у овом заседању извештаја. Тако јавља „Буд. Кор.“

По извештају другог једног листа расправа се врзла нарочито око тога, треба ли одбор да ковачев извештај оверови онакав, какав је, јер кад би се исти усвојио, владин поднесак не би могао брзо бити претресен, одлука о њему морала би се одгодити. Ковач сам и више одборника изразише се за то, да се извештај усвоји, какав јест.

Министар просвете Трефор одговори на задано си питање, ако ковачев извештај буде усвојен, он ће законски предлог или други какав сличан нацрт на сваки начин поднети одмах у почетку заседања, што ће доћи, јер питање, о коме је реч, — оно је врло важно. Даље је поменуо, како одбор никад није закључио, да се законски предлог на дуже време скине с дневног реда, те да би по томе требало у извештају само потврдити, да поднесак није усвојен.

Већина одбора (7 против 6 гласова) реши по министровој жељи, дакле одбаци ковачев извештај. По што Ковач у тој прилици није могао више задржати у својој руци извештај, то се он не могаше примити извештачевог позива. За извештача буде по том Ђорђе Сатмари изабран, па кад он зготови нов извештај, одбор ће се на ново састати у седницу.

Бокељско-херцеговачко-босански устанак.

У Бечу је 16. маја обнародован службени извештај, који о устанку јавља, као што иде.

Област, што лежи међу Трусином, Луковац-

Реком, Хатељима и Бељиштем, прокрстарена је 9. и 10. о. м., а нигде није било сукоба с устаници.

Од 11. до 14. маја прокрстарена је Црна Гора и Црвањ Планина. Код Пресеке опажени су устаници, но уклонили су се, кад им се војска прикучила.

Градинска посада имала је 11. о. м. боја с устаничком четом, која се онде појавила била.

Од 6. до 13. о. м. чињено је повеће крстарење под ђен. Секулићем у области Црвањ-Планине, горње Неретве, даље преко Неретве по Думошу и Лељој Планини према Катовој Бари и преко Зелене Горе према долини Јабушнице и Белаве. Омање устаничке чете од пет до двадесет друга опажене су на више места.

Одељења 51. пешачке пуковније нашла су код Катове Баре на устанике, који су се испред војске склонили.

Крстарење наставља се у разним правцима.

*

„Пол. Кор“. пишу осталог из Котора 8. маја: Пред вече 19. априла пређе на један мах 21 породица из Горњих Побора преко аустријско-црногорске границе у планину Мајсторе. Чобанче, које је случајно видело, кад су поборани прешли, отрчи на Цетиње, те јави то. Одмах се издаду нужне наредбе, те још у 2 сах. исте ноћи крену се 150 људи, да начине кордун на дотичноме месту, особито пак да поседну мирачку позицију. Као што је познато, мушкарци из Побора опирали су се неколико дана пушком у руци, но кад су испуцали прах и олово, што су га имали, пређу њих 41 на црногорско земљиште. Ту буду разоружани, оружје им одузето и однето на Цетиње. За тим буду 29. апр. одведени у морачку нахију око Колашина. Но три вође им: Богдан Ђаковић, Ђура Радов и Ђока Домов Кнежевић, буду од осталих одељени и у Подгорицу у заточење одведени. Оних скоро три стотине породица, што су 26. фебруара из Кривошија ускочиле на црногорско земљиште, одведени су пре неки дан у Шаранце и Колашин на Тари, а то је 5 до 6 дана хода од црногорско-кривошијске границе.

Инглеско-црногорски уговор пријатељства, трговине и пловидбе.

„Гл. Црног.“ доноси тај уговор, и исти гласи:

Њено Величанство краљица сједињене краљевине Велике Британије и Ирске, и Његово Височанство књаз црногорски, желећи да поставе на повољну основу одношаје трговачке између обе државе, одлучили су, на ту цијељ, да склопе уговор пријатељства, трговине и пловидбе, и наименовали су тога ради за своје пуномоћнике:

Њено Величанство краљица сједињене краљевине Велике Британије и Ирске, господина Уиљема Кирби Грина, каваљера ордена веома одличнога Св. Михаила и Св. Ђорђије, свога отправника послова на двору црногорском;

А Његово Височанство књаз црногорски, војводу Станка Радоњића, каваљера ордена веома одличнога Данила првог степена, свога министра иностраних дела;

Који, пошто су саопштили један другоме своја пуномоћства и нашли да су добра и као што ваља, сложили су се и углавили ове чланке:

Чланак I. Поданици британски који стоје у Црној Гори привремено или стално; и поданици црногорски који стоје привремено или стално у краљевини Великој Британији и Ирској, уживаће ту, у погледу свога пребивања и занимања с трговином и индустријом, иста права, и неће бити подвргнути никаквом другом ни већем данку или такси општој, муниципалној или местној него што је плаћају сами урођеници или поданици ма које друге силе највише повлашћене у том обзиру.

С поданицима британским у Црној Гори, и с поданицима црногорским у сједињеној краљевини Велике Британије и Ирске, поступаће се исто као и с урођеницима или с поданицима највише повлашћеног народа, што се тиче набавке, држања и располагања с непокретностима, и ма којега намета на исте; што се тиче приступа к судовима, у потрази и обрани њихових права; и што се тиче кућевне претраге у њиховим становима, фабрикама, магазинима или дућанима.

Осим тога, биће ослобођени од давања конака војсци, и од сваке обавезне службе војничке, у војсци, поморству, народној гарди, или народној војсци. Исто тако биће ослобођени од сваког данка у новцу или у роби, наметнутог у име накнаде за конаке војничке, или за личну службу; и на послетку, биће ослобођени од принудних зајмова, дажбина и реквизиција војничких, исто као и од свих служба судских или општинских, осим службе порotника коју закони налажу.

Чланак II. С производима земаљским и рукоделским, као и са сваком робом која се из сједињене краљевине Велике Британије и Ирске унесе у Црну Гору, и са производима земаљским и рукоделским као и са сваком робом која се из Црне Горе унесе у сједињену краљевину Велику Британију и Ирску, а намењена је да се потроши, смести, поново извезе или само да прође кроз земљу, поступаће се равним начином, и то, не ће бити подвргнута ни другим ни вишим дажбинама ни прирезима општим, муниципалним или местним, него што их у том погледу плаћа ма која друга највише повлашћена сила за своје производе и своју рукоделску и другу робу, изузимајући нарочите олакшице, које је Црна Гора већ уступила, или које ће можда доцније уступити државама суседним, у погледу обрта местних земаљских или рукоделских производа између њихових пограничних округа. Ништа друго ни више неће се узимати у сједињеној краљевини Велике Британије и Ирске од робе извезене у Црну Гору, нити ће се у Црној Гори за робу извезену у сједињену краљевину Велику Британију и Ирску узимати што друго или што више него што се узима у том погледу од ма које треће највише повлашћене државе за извоз исте робе.

Ниједна од странака уговорних не ће издавати за другу никакве забране на увоз, извоз и провоз, која се не би могла под истим околностима применити и на ма коју трећу земљу највише у том погледу повлашћену.

Исто тако, за све што се тиче месних данака, царинских формалности, самсарства, фабричких мостара или прова којима се служе трговачки агенти, као и свих других послова трговачких, поданици британски у Црној Гори и поданици црногорски у сједињеној краљевини Велике Британије и Ирске, уживаће права народа највише повлашћеног.

Чланак III. Свака у Британској произведена или руком израђена роба увозиће се у Црну Гору слободна од сваке дажбине или таксе, осим оних дажбина које ће се узимати за пренос, ако ту службу чине чиновници царински, или за јавно мерење, или за одржање и поболшање обала или ограда царинских.

А што год се другој којој држави попусти од тих такса на производе и прерађевине, то ће се одмах и безусловно попустити и за исту робу која је произведена или прерађена у Британској.

Но влада црногорска задржава себи право, да удари, кад нађе за згодно, данак на увоз производа из Велике Британске и Ирске. Свакако, влада црногорска обвезује се, да о томе извести владу британску на шест месеца пре, но што јој одлука ступи у живот, и да тај данак не буде виши од 8 на сто ad valorem (по вредности.)

Исто тако обвезује се влада црногорска да не ће ударати тих данака н'ако онда када их исто тако примени и на подобне производе и прерађевине сваке друге стране земље.

Роба сљедујућа изузета је од слободног увоза у Црну Гору, и то:

Оружије од сваке руке.

Пушчани прах и све што експлодира.

Ратна муниција.

Со.

Салитра.

Сумпор.

Алкохол.

Дуван.

Вино.

Производи овде означени биће подвргнути у Црној Гори истим условима којима су подвргнути подобни производи ма које друге у том погледу највише повлашћене силе.

Чланак IV. Дажбине ad valorem које буду узимане у Црној Гори на робу произведену или прерађену у сједињеној краљевини Велике Британије и Ирске, рачунаће се по вриједности увезеног предмета на месту производства или фабрикације, додавајући му трошкове око преноса, осигурања и комисије нужне за увоз у Црну Гору, до пристана где се искрца или места где се увезе.

Да би се те дажбине ударале, онај који робу уноси предаће царини писану објаву у којој ће стојати записано шта вреди унесена роба и каква је. Ако би царина нашла да означена вриједност није довољна, она може задржати робу, по што исплати уносачу цијену означену, т. ј. вредност предмета унесеног колико је вредила на месту производства или фабрикације, и сувишне трошкове око преноса осигурања и комисије нужне за унос у Црну Гору до пристана где се роба има искрцати или до места где ће се унијети, са додатком од 5 на сто.

Ово плаћање, заједно са повратком свију наплаћених дажбина на ову робу, има се извршити за петнаест дана иза објаве.

За робу која није пропраћена поменутом објавом не ће се плаћати дажбина ad valorem, као што је углављено у овом уговору, него ће се плаћати нарочита дажбина коју ће влада црногорска одредити.

Чланак V. Влада црногорска задржава себи право да, у споразуму са легацијом Њеног Величанства Британског, ограничи на извесна места царине, кроз које ће роба подвргнута дажбинама ad valorem пролазити у Црну Гору.

Исто тако влада црногорска задржава себи право да потражи од уносача, да јој, при уносу робе у Црну Гору, осим објаве вредности, покаже још и један од ових докумената, који му је воља;

1. Изјаву о вредности издану од управне власти онога места где је роба произведена или прерађена.

2. Уверење о вредности издато од трговачке коморе онога места где је роба произведена или прерађена.

3. Изјаву о вредности учињену пред најближим црногорским консулом. Такса, која се има платити консулу за ту изјаву, не сме бити виша од 5. ш. (2 ф. 50 н.)

Чланак VI. Производима и прерађевинама сједињеног краљевства Велике Британије и Ирске, и производима и прерађевинама колонија и иностраних држава Њеног Величанства Британског отвара влада црногорска све своје пристане и луке, све станице и обале својих река и других вода, где је дозвољено искрцавање робе, и све своје царине, а све слободно од свакога царинскога намета или дажбине, но без да се тијем такне у одређења чланака III. VIII. и XII. овога уговора.

Чланак VII. Ако једна од уговорнијех странака стави акциз, то ће рећи један унутрашњи намет, на ма који производ своје земље или индустрије, исти такав намет може зарад накнаде ударити и друга странка на подобне производе који се уносе у њено земљиште, ако је такав надокнађујући намет ударен и на увоз подобнијех производа свих других иностраних земаља.

Када се наплата акциза, т. ј. унутрашњег намета, смањи или са свим укине, онда ће се у истој мјери и у исто доба смањити или укинути надокнађујући намет узиман од производа порекла Британског или Црногорског, како буде.

Чланак VIII. Свака угодност и олакшица, коју једна од уговорних странака дозвољава или коју ће дозволити поданицима или трговини треће које силе, дозволиће се у исто доба и безусловно и другој странци, изузимајући оне нарочите олакшице, које је Црна Гора дала или које би доцније могла дати државама суседним, у односу на месни обрт између њихових пограничних округа.

Чланак IX. Поданици Британски у Црној Гори, и поданици црногорски у сједињеној краљевини Велике Британије и Ирске уживаће иста права као и урођеници, или иста права као што су сад дата или ће се у напредак дати поданицима ма које треће државе највише у том погледу повлашћене, у свему што се тиче сопствености, било биљега трговачких било других биљега приватних које показују порекло или каквоћу робе, било модела или мостара фабричких.

Разуме се, да сваки који жели постићи речену протекцију мора испунити формалности које изискују закони дотичних земаља.

Чланак X. Свака од уговорених странака може именовати главне консуле, консуле, вицеконсуле, проконсуле и консуларне агенте да стоје у варошима и пристанима уговорених сила, где су подобни агенти консуларни народа највише повлашћеног добили или где могу добити право да имају столицу. Ови пак консуларни агенти неће пре ступити у службу, док не буду у уобичајеној форми признани од владе код које су акредитовани. Они ће имати право да врше исте функције, и они ће уживати исте повластице, изузетке и олакшице, које су дозвољене, или које ће се дозволити у будуће, агентима консуларнијем највише повлашћеног народа.

Чланак XI. Што се тиче подвозних трошкова и сваке друге олакшице, с робом британском пренесеном на гвоздене путове црногорске или на друмове, које је у Црној Гори саградила држава, и с робом црногорском пренесеном на гвоздене путове британске, поступаће се тачно онако као што се поступа с робом свакога другог народа највише повлашћеног у том погледу.

Чланак XII. Бродови британски и њихови товари у Црној Гори, и бродови црногорски и њихови товари у сједињеној краљевини Велике Британије и Ирске, кад стигну у ма који пристан, па било које му драго место њихова порекла и које му драго место њихова опредељења, уживаће у сваком погледу иста права као и домаћи бродови и њихови товари.

Ово одређење односи се на месни поступак, на дажбине, на трошкове у пристанима, басенима, доковима, радама, лукама и обалама обе земље, на пилотаж и у опште на све што се односи на пловидбу, без да се тим дира у правила поморскога законика који важи у Црној Гори.

Свака угодност или изузетак у том погледу као и свака друга повластица што се тиче пловидбе, коју једна од уговорних странака учини трећој којој сили, биће с места и безусловно протегнута и на другу странку.

Сваки брод, који се према законима британским има сматрати као брод британски, и сваки брод црногорски, који се према законима важећим у Црној Гори има сматрати као брод црногорски, сматраће се ради примене овога уговора, узајамно као британски и црногорски.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Из Лике, 13. маја. (Школске неприлике.) Многа се је тужба чула већ у овом листу, а против наших школских области, које некоректним и протоваконитим својим поступањем посвједочише, да за српски народ у Лици, за Србина учитеља не важи закон, већ сурова сила — сила, којом противници народа српског мнију угушити народну свјест. Али притиснуто јаче, све на више скаче! Гђе школски закон изричито каже, да се у мјестима, ђе је већина православне дјеце, поставља учитељ православне вјере, ту наше области управо противно раде. У мјеста чисто католичка шаљу православне учитеље и обратно. Погледајмо по Лици, па и другђе, па ћемо наћи сијасет такових примјера.

Куд то смјера, знамо ми, на жалост нашу, врло добро. Ал хоће ли ово икад на боље окренути и хоћемо ли и ми Срби већ једаред моћи уживати благодати закона, то само бог зна. Ја само толико знадем, да се оваковим поступком не вида, већ руши, јер незадовољан, огорчен народ кадар је починити сто белаја. То нека добро на ум узму наше школске области, па нека и висока влада о том рачуна води. Кад нам је већ превелика љубав браће Хрвата намјенила комуналне школе, онда бар нека се врши закон на којем су основане, иначе ми не знамо, како би назвали земљу, у којој и области и влада раде против закона.

Оволико, да се зна, да ми добро водимо рачун о свима незаконитостима и неправдама, што се наносе српском народу у Крајини, шат и опет вријеме дође, да се чује крајишки глас тамо у Сиону српском на народном и црквеном збору.

Ненад.

Делиблато. Не можемо прећутати а да истину, лажи на црвенилу оставимо, с тога хитимо да би у вашем цењеном листу „Застави“ ово неколико редака усљед дописа делиблатског под бр. 71. од 5. маја гледе избора капелана, уврстили.

Ми долепотписани одборници и скупштинари белоцрквanске срп. општине извјављујемо свечано, да је допис делиблатски под горе наведеним бројем неистинит, прво што је скупштинара више било него што је допис делиблатски навео, друго није истина, да је Бачић 11 гласова добио; но већ строго узети само 4.

Ми се нећемо овде са подробним стварима бавити, него ћемо ствар само површно узети, и с тога пак велимо, да г. дописнику није замерити што је онако допис свој ставио, кад знамо да је г. дописник таст г. Бачића компетента.

Али драги дописниче и честити читаоче читај ове редке које здрава свест народна пише и говори, која се на крунисану пословицу Марка Краљевића позиваје па вели:

Ни по баби, ни по стричевима,
Већ по правди бога јединога.

И заиста та здрава свест народна која се неда ни од ког кортеша закупити, та као есенција умова, крчи себи порочне путе па се пење на висину истине и правде, та одговара њеном председнику у црквеној скупштини г. Миши Х. Ристићу, кад је избор капелана поред остали предмета на дневни ред дошао, то је исти очевидним нагињањем и кортешовањем за г. Бачића био. Г. председниче! probirt geht über studirt, да се врло редко у практичном животу доказало, да је који по његовим гласним сведоџбама одговарао, а да се врло често указало, да они са лошим сведоџбама бољи бивају и тачније својој дужности одговарају него они са добрим сведоџбама а што г. Којић мање сведоџаба има, што сретства зато није имао, да би могао потребне гимназије и богословију које се баш за његово време укинуле те је београдску богословију слушати морао, зато он није крив, но али ипак квалификације његове сразмерно онаке су које пуно јамства дају да би са бољим успехом остале школе свршио но што их је г. Бачић.

Скупштина овим разлогом убеђена, узима себи даљи и други правац па вели пошто се толико година предавања г. Којића по српским школама никакве сметње не указаше, но да се вавда са примерним владањем отликовао, то скупштина неможе те врлине из вида губити и једног новака му предпоставити.

А што их неможе олако из вида губити, то је искуство под г. Милом Бакићем научио, ми нисмо ради овде никога црнити, но јавно хоћемо свету да очитујемо па нека чује и народ и наша претпостављена власт црквене општине епархијски конзисторијални одбор, да ми белоцрквanска црквена општина треба свештенство, које ако не да се отликује, а оно бар да се може равнати са осталим свећеницима страног елемента, пошто код нас међу нама Немци, Романи, Јевреји и Мађари живе, друго пак Бела Црква средоточије бивше срп. банатске пуковније где се 50.000 Срба усредоточава треба да је увор општина тога народа.

Зато г. делиблатски дописниче чуј да белоцрквanска црквена општина није онака како је ти по твојој ћуди гравираш, него да је она већ једна свестна, која је од вајкада здраву свест своју показала, и неда се од никога занети. И зато утјешен и спокојан буди да неће доћи твоја наслутена са болом изјава: погибао твоја од тебе Израиљу! Ал на против народ већ одавно са болом виче: „Од кога закон од тога и беваконье.“

У име више одборника и скупштинара: Ђока С. Милутиновић, Миша Јовановић касапин, Т. Остоић, Тома Крестић, М. Увелац.

Зарад здравља.

Меморандум

„лекарског и апотекарског друштва у Новом Саду,“ становницима *наше вароши.*

Са напретком лекарских наука у познавању и лечењу болести ваљало би упоредо да корачају и радови и заузимања око тог, да се здравље одржи, и ваљало би да се разумно и практично неговање здравља, основано на најновијим знанственим искуствима, што више рашири и одомаћи у свима редовима друштвеним.

У неговању здравља врло је важан фактор пијаћа вода, и то не само као вода за пиће, него и за кување. Осим ваздуха, што га удишемо, најважнија је и за здравље и живот наш најнеизбежнија потреба — вода, што ју пијемо. Без воде не може никакво органско створење постојати и напредовати. Човек, као и остале животиње, може дуже подносити глад, него ли жеђ; човек би се без ваздуха угушио, али без воде би скапао. Вода дакле, што ју пијемо, животно је питање за сваког појединог човека, као и за васцело становништво, и то је једна од најважнијих ствари за оне, који имају да воде бригу о општем

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Заставе“ к броју 79.

добру и о нези здравља. Заједничко живљење људско скопчано је са условом, да туда има воде у довољној множини.

Бивало је случајева, да су се због оскудице у води морале читаве вароши расељавати и на друге стране премештати; јер кад човек не може у својој близини воде да нађе, а он је приморан да је ма којим начином набави, било донашањем, било пак грађењем кладенаца и водовода.

Ова неодољива потреба и велики значај воде по човечији живот, воде нас том уверењу, да ће вода, која је по опстанак човечијега тела т. ј. по развитак и цељ живота му, неопходна, тај свој задатак у толико пре и боље вршити, ако је што нормалнија, дакле што чистија. Дакле је нужно, да је вода што боља и што чистија, и о овоме се има старати свака уредна општина, и не сме ту своју дужност пренебригнути.

С тога је желети, да се свуда, где се вода пије и троши, а нарочито у местима, где је препуно становника, чешће обнародују поучни чланци о важности добре, нешкодљиве и употребљиве пијаће воде, те да се сви редови становнички учине пажљивима на опасности, коју доноси пиће нездраве воде.

У пуном уверењу о важности овога питања, које се с правом може назвати животним питањем, лекарско и апотекарско друштво, што се овде у Новом Саду недавно основало, ставило је себи за задатак, да питања, која се односе на здравствено стање вароши Новога Сада и околине му, јавно претреса и да износи на видик недостатке, који би се имали и требали ради одржања здравља да уклоне.

У тој својој намери започиње лекарско и апотекарско друштво у Новом Саду рад свој са овим чланком о води уопште, а о пијаћој води у нашој вароши посебице.

Пре него што се пустимо у доказивање, да је вода скоро у свима нашим бунарима шкодљива, ради смо унапред нешто уопште о води за пиће и за кување да наведемо.

Наша пијаћа вода долази нам из оне такозване метеорске или ваздушне (атмосферске) воде, што постаје испаравањем — које без престанка бива над земљином површином — и која је главни покретач кружења у ваздушноме мору. Промена топлоте, ваздуха и ветрова изазива испаравање водиних делића, те се ови у виду кише, снега и т. д. враћају земљиној површини.

Ова вода из ваздуха опет се испарава или одилази, пробије више или мање горњи земљин слој, раствори растворљиве делове из земље и тече у дубљину дотле, док не наиђе на непробојан слој земље, те ју овај заустави. Ако тај непробојни слој земље лежи хоризонтално — положено — то се онда вода, што је од горе дошла, зове вода над здравицом (Grundwasser) која онда чини као неко подземно језеро; или постану подземне водене жиле, које пробију на површину земље као извори, те се састављају у потоке и реке.

Као вода над здравицом, т. ј. вода за пиће и кување, служи нам обично бунарска или изворска вода, а ова опет може да буде филтрирана речна или метеорска вода. Изворска вода истиче обично сама од себе као извор на површину и ретко се кад мора вештачким начином, грађењем вештачких бунара, да изводи напоље.

У овој води има обично врло мало минералних и органских састојака, те је с тога већином чистија вода него бунарска и речна.

У бунарској води има обично, као што је познато, више минералних, често и органских саставних делова, а кад узмемо у обзир како та вода постаје, онда је то и наравно, — и та је вода или ваздушна или бар филтрирана речна, т. ј. вода над здравицом. Метеорска или ваздушна (атмосферска) вода, што земљу пробија, упија у се као изворска вода угљену киселину, која има растварајућег уплива на састојке онога земљишта, те претвара угљенокиселе земље (као креч и магнезију), које не могу у води да се растворе, у двојно угљенокиселе соли, које су у води растворљиве. Али она уједно раствара и више или мање растворљивих биљских и животињских састојака оне земље, на којој живимо и у којој су ископани бунари, те отуда долази, да у бунарској води има већином много мање растворених минералних материја, него у бунарској; она је скоро рећи тако састављена као и извор-вода.

Што у текућој води растворени минерални састојци у току воде по површини земљиној све више и више нестају, томе је узрок, што се растворене двојнокиселе соли мало по мало претварају у нерастворљиве киселе, јер се при току воде непрестано губи из ње слободна угљена киселина.

Разни изметци, који се спровађају у текућу воду из фабрика, кланица и т. д. умножавају шкодљиве органске и друге стране материје у њојзи и тиме може текућа вода тако да се покварі, да није за пиће. Кад је бунарска вода кроз шупљикаво земљиште спроведена речна вода, онда она може поменутим материјама такође да се покварі, те да по здравље буде јако шкодљива.

Вода сачињава и велики управо превагујући део сокова и тканина нашега тела; у средњу руку може се рећи 70—80 процената њихових. Она се непрестано у великој множини излучује из тела дисањем, испаравањем и мокрећом, те се с тога мора надокнађавати и то унашањем у облику пијаће воде у тело, или вештачки зготовљеним напитцима, а овамо је свима главни део ова обична наша вода.

Но не пије се увек вода овака, као што ју у природи налазимо. Да се у многим местима пије више пива, вина, теја и каве, него обичне воде, то је већ познато. Тако становници у Јапану не пију никад чисте воде, него увек теја. Но и кад би свуда био обичај, да се пију само вештачки зготовљена пића, ни онда не би добра чиста вода постала непотребном, јер рђава вода не би ни за та пића била употребљива. Дакле је свакојако добра и чиста вода права потреба. Овоме је доказ и та околност, што су суставу и храњењу наших костију нужне неке земљине соли, креч и магнезија, које соли имаде у свакој доброј пијаћој води. Тако је дакле за развијање наших костију вода исто тако важна, као што је и за све остале тканине нашега тела. А знаменита је улога воде у телу и та, што је она у живом организму у опште једина сила растварајућа за сваку хранећу и надокнађујућу материју, коју ми у тело наше морамо да уносимо.

Вода дакле чини важне услуге при варењу јела у желудцу и танком цреву, јер доприназа при омекшавању, претварању у течност и хемијском обрту хране, а ненакнадима је својим упливом на крвну масу и при храњењу свију делова тела, поглавито тиме, што је она растварајућа сила за неорганске материје и за беланчевину и органске стихије, па тиме обрт ових последњих покреће и унапређује, те напослетку натапа растворљивим материјама унутарњи строј наших органа.

Довољним пићем воде добије крв наша потребну бистрину а тврде хранеће материје се растварају, а уједно се тиме и цела промена материје у телу нашем врши.

А како вода напослетку све оне материје, које се имају из тела нашег да излуче, држи растворене, онако, као што постану оне при завршетку животног хемизма, то она дакле и то лучење из тела ускорава, те дакле управо рећи чини могућним избацивање непотребних изметака из тела нашег.

Из овога се види, да вода при свима хемијским и физикалним променама у нашем телу велику улогу игра, као што у другом обзиру атмосферски ваздух и кисеоник, а тиме се по себи разуме, како је важна ствар, да се вода у телу уредно надокнађује, да се што чистија вода у тело уноси.

Овим смо хтели да истакнемо важност што чистије пијаће воде по живот и здравље, а сад ћемо да пређемо на саставне делове, којих има у разним водама за пиће, а увећемо у обзир и оне састојке, који су за тело наше корисни и нужни, као и оне, који су шкодљиви.

Важнији делови воде ово су: Калијум, натријум, амонијак, креч, магнезија, гвожђе, манган, азотна киселина, азотаста киселина, изворска киселина, таложна изворска киселина, органичне материје и сумпор-водоник (то је онај смрдљиви гас, што заудара из покваренога јајета.)

Од ових састојака узима се да су шкодљиви по здравље: амонијак, органичне материје, азотна киселина, азотаста киселина са својим једињењима и сумпор-водоник.

У другој линији су по здравље шкодљиви: велика множина креча и магнезије, јер је вода због њих „тврда“; осим тога шкодљиво је кад има много тврдих саставних делова; ових треба, као што научењаци у овој струци навађају, да има највише 50 до 80 сантиграма у једној литри воде.

То су дакле они саставни делови воде, који се при оцени пијаће воде, да ли је добра или шкодљива, пре свега имају у обзир узети, а уз то се има онда узети у рачун бистроћа, боја, мирис, укус воде и да ли има у њој слободне угљене киселине.

По здравље шкодљивих материја има у води за пиће по варошима и местима, где се изметци сваке врсте гомилају, те растворљиви делови њихови препуњују земљу и доспевају у воду над здравицом.

Изворска киселина и таложна изворска киселина као преостатци при трулежу биљских материја, налазе се обично у бунарима, у које речна вода доспева, која продирући кроз каљужаво, мочварно земљиште утиче у окно бунарско.

Улазак тих материја у бунаре бива нешто у правцу подземнога притиска каквог оближњега потока или реке, нешто пак уноси киша управо у бунар оне изметке, што се у дворишту накупише. С тога се мора нарочита пажња обраћати на сметишта, подземне олуке и канале, што су близу бунара, особито ако је земљиште онуда шупљикаво.

Кад се све ово узме у зрело расуђење и кад се баци поглед на земљиште, на коме је наша варош подигнута, онда неће бити тешко наћи узроке, са којих овдашња наша бунарска вода једва у најређим случајевима горенаведеним захтевима добре пијаће воде одговара.

Као што је познато свакоме, наша је варош саграђена на мочарном земљишту, које се мало по мало сасушивало, о чему се сваки може уверити при копању темеља кад се кућа зида, јер ту се онда ископавају сијасет корења од трске и многи преостатци од разних водених биљака, која су у непрекидном трулежу, те продукте тога трулежа уноси нешто дунавска вода, што кроз земљу продире, а нешто опет кишница у наше бунаре. Осим ових по здравље шкодљивих састојака има још, нарочито у оним деловима наше вароши, где су куће једна уз другу збијене, према простору што га заузимају, — велики број подземних олука, ђубришта и смрдљивих канала, те се дакле не смемо чудити, што скоро у свима бунарима унутрашње вароши наше, имаде оних горенаведених шкодљивих састојака у великој множини.

У другим деловима наше вароши, у предграђима, нема до душе толико рђавих страна, као што смо мало час описали околности при бунарима унутрашње вароши, али и та су предграђа подигнута на мочарноме земљишту, које је препуно преостатака од трулога биља, те је и у тим крајевима вода ретко где добра за пиће.

Истраживања воде (анализовања), која су у току година чињена које ради индустријских цељи, а које са здравственога гледишта, показала су, да је при испаравању воде заостало 120—200 сантиметара тврдих састојака од једне литре воде, осим тога се нашло како амонијака, азотне и азотасте киселине, тако и органских материја у њој, тако да се за скоро све наше бунаре може с правом рећи, да им вода није за пиће.

Пијаћа вода, у којој има таквих мешавина, може да се истакне као узрок болештина. Ово је многим и многим искуством доказано већ. Тако се може, као што је Петенкофер безбројним опитима доказао, са рђаве воде за пиће појавити срдобоља, дуготрајне болести стомака и црева, које се доста пута изметну у горе и теже болести. Нема сумње, да рђава вода подржава и шири и колеру, дифтеритиду, врућицу и друге заразљиве болести, јер нечисте мешавине у води позлеђују црева или други који део тела, који је склоњен на какву болетицу.

Ко је имао прилике да види на разним местима дунавске обале, осим многих кола за воду, још и многе жене и девојке, које у ћупама у свако доба дана дунавску воду носе на све стране у варош, тај ће и нехотице доћи до уверења, да велики део становништва новосадског бунарску воду по нагону избегава; а то је најбољи доказ за оно, што смо горе разложили, а уједно и за то, да би било не само упутно, него и одвећ нужно, да се у вароши нашој уведе водовод из Дунава.

Из седнице „Лекарског и апотекарског друштва у Новом Саду“, држане 15. (27.) маја 1882.

Др. Антон Блау, перовођа. **Др. Младен Јојкић,** председник.

Вести из места.

— Као што смо на овоме месту већ јавили, од суботе бави се у нашој вароши г. Грга Аради са својом позоришном дружином, дајући позоришне представе, понајвише оперете и шаљиве игре. Сутра, у суботу почињу представе у претплати с познатом оперетом „Бокачијом.“ У недељу ће се по други пут певати оперета „Добросрећница“, којом су прошле суботе и отворене представе У понедељак певаће се оперета „Фатиница“, а у уторак приказивати сардуова шаљива игра „Развенчајмо се“ (Divorçous). Г.-арадијево друштво заслужује сваку хвалу са својих уметничких приказа.

Нови Сад, 20. маја. Наш врли прваК, др. Мих. Полит-Десанчић, добио је са више страна Српства телеграфске и писмене честитке због сјајне му и ремек-беседе, коју је 3. о. м. у босанској расправи на уг. земаљском сабору држао. На име су га србобранци телеграфски поздравили, а писмене честитке добио је из Вуковара, Вршца, Загреба, такођер и из Крагујевца из Србије.

НОВИЈЕ.

— Ердељски Немци из Рајсмаркта и Агнетелна држаше 18. о. м. народне зборове и, оградивши се против подметања држави непријатељских им тежања, приступише сибињским и брашовским одлукама и поздравише „Немачку Школску Задругу“, захваљујући јој на њеној културној тежњи.

— За Аустро-угарског посланика у Риму наименован је гр. Лудолф.

— „Н. Сл. Преси“ брзојављају из Београда, да је од 50 накнадних избора за српску народну скупштину 45 пало на опозицију, а 5 на владину странку. и да је кабинетска криза неизбежна. Стара „Преса“ вели, да опозицији фали само један глас, па да може учинити, да скупштина не буде на окупу. Скупштина се састаје 19. јуна, да претресе прорачун, нови железнички уговор и измену устава.

— По службеним галачким вестима, Румунија је у суботу поднела подунавској комисији противпредлог барерову предлогу. У владиним круговима у Букурешту мисле, да је за примање барерова предлога нужна једногласност.

— „Н. Сл. Преси“ јављају из Петрограда, да Албедински напушта пошту варшавског (пољског) гувернера. У исто време укинуће се вилнанска и кијевска гувернија, јер сматају, да се Пољска с Русијом не стопи. Ради те ствари отишао је ђен. Тотлебен у Петроград.

— О стању у Мисиру донела је последња пошта ове вести: На кедивов захтев шаље Порта у Мисир повереника, који ће имати задаћу, да размршује мисирске заплете. Из Париза јављају, да у след тога хоће и Француска и Иглеска да пошљу тамо по једног повереника, који ће с портанским заједно радити. Из Лондона пак јављају, да још није извесно, хоће ли Иглеска то учинити. „Аж. Ава“ дознаје, да се Шериф паша примио, да састави нов мисирски кабинет. Грдна депутација мисирских скупштинара, војника, улема, грађана и др. дошла је 17. о. м. кедиву у двор, иштући, да Араб паша и даље остане војни министар. Кедив је на то пристао. Као што је Грчка послала два ратна брода у мисирске воде, да штите 30,000 Грка, што у Мисиру живе, тако је и северна Америка послала тамо тако исто два брода.

Разне белешке.

⨯. (Народносна статистика о становништву у Будапешти.) Управитељ статистичког звања у Будапешти, др. Јосеф Кереши (Kőrösi), држао је недавно у стат. одсеку мађар. академије предавање о овом предмету, из кога ове жалосне податке по нас Србе вадимо: По поревном попису од год. 1721. били су Срби и Немци у већини према осталим народностима у Будиму. Од целокупног становништва у Будиму било је Срба 30%, од тог доба бивало их је све мање, у Пешти је тада било 7% Срба. Срби се у новије доба сваким даном све већма губе. Кереши спомиње даље, да се најлакше помађаривају Немци и Словаци, а врло тешко — готово никако — Срби, Хрвати и ердељски Романи. Ове године помађарише своја имена свега 815 особа, међу овима је највише Немаца, Словака и Чивута, ових задњих има у том броју преко 400. У Будапешти има три главна језика: мађарски, немачки и словачки. По проценту има: 55% Мађара, 33% Немаца и 10% Словака.

⨯. (Навика на отрове.) Као што знамо, могу се људи и животиње лагано да навикну на најјаче отрове органске, док се навика на неорганске отрове никада не догађа. Росбах је годинама испитивао и нашао је: 1. Да се брзо може навикнути на отрове, тако н. пр. после трећечетврте цигаре, нема више муке ни главобоље; исто тако навика брзо наступи на јака пића. Ако псима дамо по више пута атропина (овај отров вади се се из велебиља Atropa belladonna), приметићемо, да више не ће дрхтати ни бити немирни, као у први мах. 2. Да се не навикавају сви органи подједнако на отров, већ да се равни органи у једном истом телу равно понашају према отрову. Неки ислабе, други ојачају; морфиум може да успава, ако га и по више недеља подједнако узимамо; дуванција се добро о-

сећа, кад мисли, кад ради итд. па ма он годинама посведневно подједнако пушио. Исто то важи и за тај и каву. 3. Да не треба међу тим помишљати, е застарело отровање нема баш никаквог уплива на органе, баш напротив, што човек дуже и дуже употребљује какав отров, то ће једна иста доза позније све мање отровања проузроковати од пређашње. Отуд је, да људи, који пију опиум или вино, позније морају све већма да учестају навикнуту порцију.

(Седам заповеди.) Неки американски џентлмен прописао је својој жени ова правила, којих се има држати, кад њега не буде крај ње: 1. Жена не сме на путу у жељезници ни с ким говорити, осим с кондуктером. 2. Иде ли у посете, не сме певати, ако није ко год од њевина рода ту. 3. Својој мајку сме само на пет часова оставити. 4. Осим браће и шурака не сме примати посета. Са знанци, с којима је друговала пре венчања не сме говорити. 6. Свако вече мора свом супругу написати извешће, чим се тај дан бавила, где је била и с ким је говорилб. 7. Кад иде на посете, мора се својој мајци заклети, да ће се тачно држати ових прописа. — Жена, која се има тих правила држати, живи у Ст. Љују, те је не давно предала молбу за развод брака. Наравна ствар.

(Дунавско паробродско друштво) држало је 15. о. м. своју главну скупштину. Председник, бар. Вођанер, поднео је извештај о раду друштвеном. Из извештаја види се, да је друштво лањске године имало 1.286,036 фор. чистог прихода, од чега на сваку деоницу долази 26 ф. 50 нов. делимка.

МЕТЕОРОЛОШКИ И ХИДРОМЕТАРСКИ ИЗВЕШТАЈ

од 20. до 26. маја (по рим.) 1882.

Јануар	На 0° сведено стање барометра Милим. 700 + 6h	2h	10h	Средина	Температура ваздуха по Целзијевој скали 6h	2h	10h	Средина	За 24 сата температура највиша	најнижа	Правац и јачина ветра. Нимало ветра = 0 Најјачи ветар = 10 8h	2h	8h	Небо ведро = 0 сасвим облачно = 10 6h	2h	10h	Средина	Влага у проценти. 6h	2h	10h	Средина	Притисак паре у милиметри 6h	2h	10h	Средина	Падеж за 24 сата у милиметрима Висина	Врста	Висина воде у Дунаву у метрима	Висина воде под земљом у метрима	Температура воде подземне по Целз.	Примедба.
20.	53·1	52·7	52·5	52·8	7·6	14·2	8·4	10·1	15·0	6·5	N1	NW2	NW2	9	8	0	6	89	67	94	83	7·8	8·1	7·8	7·6	10·0	киша	2·63	2·36		8·0
21.	52·5	52·0	51·2	51·9	8·5	14·8	12·0	11·8	15·5	6·8	SW1	SW2	SW2	10	10	10	10	93	71	98	87	8·9	8·9	10·2	8·9	12·6	киша	2·60	2·37		8·5
22.	49·8	50·6	52·2	50·9	10·8	16·0	12·6	13·1	17·5	10·8	NW2	N1	N2	8	10	4	8	98	96	98	97	9·4	12·9	10·6	11·0	0·95	киша	2·60	2·37		8·0
23	52·4	52·7	51·5	52·2	11·1	21·5	16·5	16·4	22·0	10·2	SE1	SE2	SE4	1	0	0	1	98	66	87	84	9·6	12·6	12·2	11·5	„		2·50	2·36		9·0
24.	51·0	51·0	50·8	50·9	14·4	24·2	16·4	18·3	25·2	14·0	SE2	SE1	SE2	5	6	10	5	92	69	96	86	11·1	15·5	13·3	13·3	14·0	киша	2·49	2·35		10·0
25.	50·5	52·7	54·8	52·7	16·2	17·5	17·2	17·0	20·0	15·0	NE2	NW2	SE0	5	8	6	2	91	85	88	88	12·5	12·6	12·8	12·6	9·6	киша	2·41	2·35		10·0 сена грми и пљусак.
26.	56·1	57·1	56·9	56·7	16·4	24·0	16·8	19·1	25·0	14·8	W2	SE2	W0	1	0	2	1	87	68	94	82	12·1	14·3	13·9	13·2	12·05	„	2·42	2·34		12·0 У 11h после подне сена грми и пљусак.

✝

Наша драга мати

МАРИЈА БОШКОВИЋКА

премину синоћ у 8 часова, после двогодишњег боловања, у 76-ој години свога века.

У Београду 15. маја 1882.

Ожалошћени: син **Јован Бошковић**, професор велике школе; кћи **Јелена**; унуке: **Лепосава** и **Босиљка**.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ код „Светога Саве.“

КОБНА ЗАКЛЕТВА

роман из енглеског живота, са енглеског. Књига је обичне осмине и броји 260 страна

Цена је књизи 85 новч.

☛ **Ко унапред новац пошље, добија књигу по пошти о нашем трошку** (Kreuzband.)

Романи енглески ове врсте превађају се на све књижевне европске језике — јер енглески је укус здрав и забава јевгровита.

У ту врсту броје и овај **најинтересантнији роман** из живота енглеског — који ево и у српском преводу **по трећи пут угледа света** — и све једнако се тражи и купује — у њему ће свака читалица наћи најпријатније забаве и приповетке тако интересантне, да кад узме књигу да чита — не може је из руке оставити — док је од краја до краја не прочита.

Овом приликом препоручујемо још и ова два, исто тако интересантна, забавна романа из истога извора енглеског, као

КРВАВИ КРСТ

цена 75 новчића,

и

КЛЕТВА ПОЛУДЕЛЕ

цена 85 новчића.

☛ **Ко у групи горе наведених књига купи:** ☚

добија на ф.	2 или 3 ф.	— 20 процената
„ „ „	4	— 25 „
„ „ „	6	— 30 „
„ „ „	8	— 33⅓ „
„ „ „	10	— 40 „

толико процената приде у књигама нашег издања.

У Новоме Саду о Духови 1882.

Српски књижари и књигоиздавци:

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ

код „Светога Саве“,

☛ у кући г. Ђ. Недељковића бр. 24—25. ☚

ЂОРЂЕ КАСТРИОТИЋ СКЕНДЕРБЕГ.

НАРОДНА ПЕВАНИЈА

у две књиге, 17 песама.

Цена је књиви првој — — — — 15 нов.
„ „ „ другој — — — — 15 „
Обадвема заједно — — — — — 30 „

☛ Ко у напред новац пошље, добија поштом у крстоплету.

Пре четири стотине година тројица великих јунака и државника — целог века свога прегли су били, свак са својим народом, да истерају Турке из Европе.

Та су тројица: **Деспот ђурађ Смедеревац, Сибињанин Јанко и ђорђе Кастриотић Скендербег.** Велика јунаштва, дела им јуначка, која починише понајвише свак на своју руку и за себе — казује историја свету — а народи их славе и величају у својим песмама.

Нека би и ова дивна, данас управо народна певанија, мила била и погодна данашњој нашој читалачкој публици, а особито сред народа, као што то беше иста и пре четриест, педесет година!

У Новом Саду, на Никољ-дан летњи 1882.

Српски књижари и књигоиздавци

Браћа М. Поповићи.

Изишао је сад баш:

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 129.

Садржина: I. Урош Стеф. Несторовић и његове заслуге за школе. Од Ђорђа Рајковића. — II. Увроци српско-византиског ратовања 1073—4. Од Панте Срећковића. — III. Мера за меру. (Measure for measure.) Позоришна игра Виљема Шекспира. Превео с енглеског др. Милан Јовановић. — IV. Живи палимпсести. Од дра Л. Костића. — V. Смиљана. Приповетка из Стига, од Н. В. Ђорића. — VI. Живот Луке Стојачковића, сенатора и директора србско-народни основни школа у Сомбору. Од А. С. — VII. Наша новија лирика. VI. Од С. В. П.

Сваки члан, који је својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, одговорио, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране могу „Летописе“, који им припадају, подићи сваки дан од „Благајнице Матице Српске“ у Новом Саду.

Ко од чланова жели „Летопис“ поштом добијати, ваља да пошље у име годишње поштарине 50 н. а. вр. „Благајници Матице Српске“ у Нови Сад, која води бригу да се „Летописи“ тачно разашиљу.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СТЕВАН КОСТОВИЋ

КОМИСИОНСКА РАДЊА У БУДИМ-ПЕШТИ.

Куп и продаја свију ниже назначени и у ту струку спадајући артикла по умереној провизији и строго солидној послузи.

Извештај од 15. (27.) маја 1882.

Жито из Потисја	76—77	ф. 12.45	ф. 12.75
„ „ „	74—75	„ 11.80	„ 12.40
„ банатско	77—78	„ —.—	„ —.—
„ „	74—76	„ 11.80	„ 12.40
„ „	72—73	„ 11.25	„ 11.75
„ бачко	73—75	„ 11.80	„ 12.25
„ „	72—	„ 11.20	„ 11.40
„ влашко	69—72	„ 8.75	„ 11.—
„ „	66—68	„ —.—	„ —.—
„ српско	74—75	„ 11.—	„ 11.20
„ „	— —	„ —.—	„ —.—
Узанц-жито за март-април	— —	ф. —.—	ф. —.—
„ за септ.-октобар	— —	„ 10.55	„ 10.60
Раж мађарска	— —	„ 7.75	„ 8.—
„ влашка	— —	„ —.—	„ —.—
Јечам за храну	— —	„ 7.40	„ 7.85
„ за пиваре	— —	„ 8.—	„ 9.50
„ влашки	— —	„ —.—	„ —.—
Зоб трг. роба	— —	„ 7.10	„ 7.50
„ фина роба	— —	„ 7.60	„ 7.90
Узанц-зоб за март-април	— —	„ —.—	„ —.—
„ за сент.-октобар	— —	„ 6.50	„ 6.52
Проја мађарска	— —	„ —.—	„ —.—
„ влашка	— —	„ 6.—	„ 6 20
„ влашка за пролеће	— —	„ — —	„ —.—
Кукуруз, готова роба, банатски	— —	„ 7.30	„ 7.40
„ „ „ влашки	— —	„ —.—	„ —.—
„ за мај-јуни банатски	— —	„ 7.45	„ 7.50
„ за септ.-август банатски	— —	„ —.—	„ —.—
Кукуруз за септ.-октобар банатски	— —	„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, банатски нови		„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, влашки нов		„ —.—	„ —.—
Репица готова роба Kohl	— —	„ —.—	„ —.—
„ банатска	— —	„ —.—	„ —.—
„ за август-септембар Kohl	— —	„ 13.⅘	„ 13.⅝
„ за јули-август банатска	— —	„ —.—	„ —.—
Горушица по каквоћи	— —	„ 7.50	„ 7.75
Мувар „ „	— —	„ 10.75	„ 11 —
Ланено семе по каквоћи	— —	„ 12.50	„ 13.—
Кудељно семе „	— —	„ 10.75	„ 11.—
Бикељ по каквоћи	— —	„ 7.50	„ 8.50
Пасуљ бели нови	— —	„ 9.50	„ 10.—
„ „ стари	— —	„ 8.50	„ 9.—
„ жути нови	— —	„ 8.—	„ 8 25
Погачиће од репице	— —	„ 5.50	„ 5.75
Погачиће од горушице по каквоћи	— —	„ 4.50	„ 5.—
Паприка трг. роба	— —	„ 17.—	„ 18.—
„ фина роба	— —	„ 45.—	„ 48.—
„	— —	„ 36.—	„ 38.—
Мед оцеђен	— —	„ 30.50	„ 31.50
„ воштан	— —	„ 27.50	„ 29.—
„ за октобар-новембар оцеђен	— —	„ —.—	„ —.—
Восак рожнавски	— —	„ 121.—	„ 123.—
„ славонски	— —	„ 125.—	„ 127.—
Шљиве српске гот. роба нова у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	— —	„ 12 —	„ 12.50
„ „ узанц роба за нов. у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ 12.50	„ 13.—
„ босанске гот. роба нова у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ 11.50	„ 12.50
„ „ узанц роба за нов. у бур.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ 12.75	„ 13.—
Пекмез, готова роба, славонски	— —	„ 13.—	„ 16.50
„ за септембар-октобар славонски		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ банатски		„ —.—	„ —.—
Свињска маст варошка	— —	„ 75.—	„ 75.50
„ „ сеоска роба	— —	„ 73.50	„ 74.—
Шпиарке прима мађарске	— —	„ 14.—	„ 17.50
„ прима 1881. славонске	— —	„ 15.50	„ 16.—
„ секунда „ 1881.	— —	„ 10.—	„ 11.—
„ прима српске 1879.	— —	„ 13 50	„ 14.—
„ прима српске 1881.	— —	„ 13.50	„ 14 75
Овчије коже срп. и бос. лаке по 102 ком.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ „ средње 102 ком.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ „ тешке 102 ком.		„ 135 —	„ 155.—
Јагњеће за табаке 102 ком.		„ 70.—	„ 80.—
„ за ћурчије 102 ком.		„ —.—	„ —.—
Козије по каквоћи за 56 кила	— —	„ 52.—	„ 55.—
Јареће „ „ мађар. ердељ.	— —	„ 115.—	„ 122 —
„ тешке	— —	„ 100.—	„ 115.—
Телеће коже за 56 кила	— —	„ 120.—	„ 125.—
Шпирит: у бур. од 600—700 лит. } 90%		„ 35.—	„ —.—
„ „ „ 300—400 „ } (86 A)		„ 35.50	„ —.—

Рана. Наш овонедељни обрт у житу једва је 70.000 м. ц. постигао. У почетку недеље уступајуће цене учиниле су посао врло слабим и код незнатне понуде осташе и млини у великој резерви. Од прекјуче почела се тежња нешто оживљавати и фино жито добило је са 10 нов. боље цене, слабије сорте само са 5 нов. више. Чврсто расположење које се први дана ове недеље у кукурузу показало, почело се колебати и показало се као непостојано. Кукуруз за мај-јуни продат је прошле недеље по ф. 7.28, али се доцније поправило усљед слабе понуде у готовој роби. Јечам и зоб чврсто, раж слабо.

Продукти. Српски шљива у вреćама за октобар и новембар продато је нешто по ф. 12.50 за 56 кила, босанске осташе без обрта, готова роба продаје се само у малим партијама. Свињска маст продаје се са добрим ценама, робе слабо се на пијаци налази. Шпиарке нешто повољније, без да се цене побољшале. Од кожа се само мале партије, лањске робе, појављују и продају се српске овчије по ф. 135 – 145.— бачке и банатске по ф. 140—155.— за 102 ком. Јагњеће банатске и ердељске по ф. 80—88, а црне ердељске фор. 140—150 за 102 комада.

Ред пловидбе

поштанских пароброда, од 20. марта (1. априла) 1882. до даље наредбе.

У ЗЕМУН: сваки дан изузимајући уторак у 5 сати после подне.

У ГАЛАЦ и ОРШАВУ: понедељником, четвртком и суботом у 5 сати после подне.

У БУДИМ-ПЕШТУ: сваки дан изузимајући четвртак у ½11 сати пре подне.

У ТИТЕЛ: недељом и средом у 5 сати после подне.

СВЕЗА са САВОМ недељом и четвртком после 5 сахата.

У Новом Саду, 20. марта (1. априла) 1882.

АГЕНЦИЈА

првог ц. кр. прив. дунавског паробродског друштва.

Курс бечке берзе 20. маја (1. јуна)

Лондон	119.80
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.64
Наполеондори	9.50
Немачке марке	58.50

ОГЛАСИ.

Стечај.

У сомборској трговачкој и занатлијској банци, упражњено је једно место другог књиговође са годишњом платом од 600 фор. а. вр. које ће се 1. јула т. г. п. р. попунити. Од компетената се иште, да трговачко двоструко књиговодство подпуно знају да говоре и пишу српски, немачки и мађарски. — Првенство имају они проситељи, који осим горњих својстава, служе или су служили у ком новчаном заводу. Молбенице на исто место прима до 25. јуна п. р. доленодписана управа.

У Сомбору 24. маја 1882.

УПРАВА

2—2 сомборске трговачке и занатлијске банке.

БАНАТСКА СРПСКА ЗАДРУГА ЗА ШТЕДЊУ И ПРЕДУЈАМ У ЛИКВИДАЦИЈИ У В. БЕЧКЕРЕКУ.

Усљед закључка ликвидациона одбора од 7. (19.) маја 1882. држаће горепменована задруга своју

главну скупштину

6. (18) јуна 1882. у 10 сати пре подне, у задружном локалу, на коју се позивају чланови, који нису због обвеве напрам задруге тужени.

Ако се тог дана прописани број чланова не би скупио, одгађа се скупштина **за 13. (25.) јуни 1882.**

ДНЕВНИ РЕД:

1. Извештај ликвидацијоног одбора.
2. Да се донесе закључак о продаји дубиовних потраживања.
3. Да се изабере одбор, који ће примити сва задруги принадлежећа писмена и инвентар.
4. Прочи умесни предлови.

У Вел. Бечкереку 7. (19.) маја 1882.

1—1 **Ликвидациони одбор.**

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ

„ГИСХИБЛЕРА“ 38—100

припознате најбоље киселе воде

у Новом Саду код

Д. КОДЕ

где се може добити **сваке врсте минералне воде.**

Мануфактурна трговина

НЕСТОРА П. СИМОНОВИЋА

у Иригу

потребује једног старијег помоћника. Само они биће примљени, који су вешти продавци и осим српског подпуно немачки и мађарски говоре. 2—2

СПУШТЕНЕ ЦЕНЕ 3—5

ПАПИРНИХ КЕСИЦА

добити се могу

САМО

У КЊИЖАРИ ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДР.

У НОВОМ САДУ.

Од	⅛	киле 1000 ком.	— — — —	90
„	¼	„ „ „	— — — —	1.—
„	½	„ „ „	— — — —	1.20
„	1	„ „ „	— — — —	1.60
„	1½	„ „ „	— — — —	2.40
„	2	„ „ „	— — — —	3.—
„	2½	„ „ „	— — — —	3.15
„	3	„ „ „	— — — —	3.25
„	5	„ „ „	— — — —	6.—
„	8	„ „ „	— — — —	9.50
„	10	„ „ „	— — — —	10.—
„	12	„ „ „	— — — —	12.—

ЈЕДАН ЛЕП ВЕЛИКИ ДУЋАН

на сред пијаце у кући број 858. издаје се од 1. августа п. р. под кирију.

У истој кући издају се и 2 собе са кујном одма под кирију.

Ближа условија могу се дознати код доленодписане.

ЈЕЛИСАВЕТА О. МИЛУТИНОВИЋ.

Галантериска, пирнбершка и виркованог еспапа трговина

СВЕТОЗАРА БЕЛИЋА

у Земуну

потребује једног спомоћника. Који влашки говоре имају првенство. 1—3

Галантериска радња

КОСТЕ ТЕОДОРОВИЋА

у Сомбору

потребује једног млађег спомоћника и једног практиканта и шегрта. 2—3

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.